

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи
АТ «ОЩАДБАНК»

Виконала: студентка 2 курсу
групи 8.0732-уфеб-з
спеціальність 073 Менеджмент
освітня програма управління
фінансово - економічною безпекою

Сібільєва Ю.В

Керівник к.е.н., доцент Лепьохін О. В.

Рецензент д.е.н., професор Зборовська О.М

Запоріжжя – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній рівень магістр
Спеціальність 073 Менеджмент
Спеціалізація Управління фінансово - економічною безпекою

ЗАТВЕРЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П Кущик
« ____ » _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Сібілєвій Юлії Вячеславівні

1. Тема роботи: «Забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи АТ «ОЩАДБАНК»
керівник роботи: Олександр Васильович Лепьохін, к.е.н., доцент
затверджені наказом ЗНУ від 01 травня 2023 р. № 651- с.
2. Строк надання студентом роботи: 06 листопада 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: дані фінансово-економічної звітності безпеки «ОЩАДБАНК», його фінансова стійкість, платоспроможності, власного капіталу, коефіцієнту фінансової стійкості.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
 - визначити сутність фінансово-економічної безпеки;
 - розглянути особливості формування механізму управління фінансовою безпекою банку; розглянути методичні підходи до оцінювання фінансової безпеки банку;
 - надати організаційно-економічні характеристики АТ «Ощадбанк»;
 - здійснити діагностику показників ефективності діяльності банку АТ«Ощадбанк»;
 - запропонувати заходи щодо підвищення ефективності формування системи забезпечення фінансової безпеки АТ «Ощадбанк».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
кваліфікаційна робота містить 3 рис., 9 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Лепьохін О.В. к.е.н., доцент	8.08.2023 р.	8.08.2023 р.
2	Лепьохін О.В. к.е.н., доцент	11.09.2023 р.	11.09.2023 р.
3	Лепьохін О.В. к.е.н., доцент	02.10.2023 р.	02.10.2023 р.

7. Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	20.06.2023 р. – 31.07.2023 р.	виконано
2.	Виконання вступу	1.08.2023 р. – 07.08.2023 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	08.08.2023 р. – 10.09.2023 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	11.09.2023 р. – 1.10.2023 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	2.10.2023 р. – 19.10.2023 р.	виконано
6.	Формування висновків	20.10.2023 р. – 1.11.2023 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	2.11.2023 р. – 9.11.2023 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	06.12.2023 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

Ю.В. Сібілева
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

О.В. Лепьохін
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

О.В. Лепьохін
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 114 с., 3 рис., 9 табл., 76 джерел, 3 додатки.

Об'єктом дослідження є процеси оцінювання показників фінансового стану банку в системі забезпечення фінансової безпеки АТ «Ощадбанк».

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення та вдосконалення системи управління фінансовою безпекою банків, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки АТ «Ощадбанк».

Завдання:

- дослідити сутність фінансової безпеки банку;
- розглянути особливості формування механізму управління фінансової та економічної безпеки «Ощадбанку»;
- надати організаційно-економічні характеристики АТ «Ощадбанк»;
- оцінити діяльність показників забезпечення безпеки «Ощадбанку»;
- оцінити управління фінансової та економічної безпеки під час воєнного стану в Україні;
- запропонувати заходи щодо підвищення ефективності формування системи забезпечення фінансової безпеки АТ «Ощадбанк».

Методи дослідження: системний, економіко-статистичний, графічний, табличний, логічний, нормативно-розрахунковий, методи аналізу, групування.

Одержані результати:

- вдосконалено методiku оцінювання рівня фінансової безпеки банку;
- визначено та проаналізовано основні критерії забезпечення фінансової та економічної безпеки;
- оцінено діяльність безпеки «Ощадбанку» під час воєнного стану.

Наукова новизна:

- запропоновано стратегію розвитку фінансового сектору управління з

метою забезпечення економічної безпеки до 2025 року, яка враховує стимулювання та створення умов щодо активізації розвитку вітчизняного фінансового ринку та засадах мінімізації ризиків інвестора та удосконалення національної фінансової системи;

– удосконалені концептуальні підходи розвитку банківського сектору економіки як сегменту національної економіки на засадах підвищення стійкості та збереження інституціональної незалежності.

Практичне значення мають розроблені напрями підвищення рівня фінансово-економічної безпеки АТ «ОЩАДБАНК» з урахуванням ризик-орієнтованого управління.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, АКТИВИ,
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, ПОКАЗНИКИ.

SUMMARY

Qualifying work: 114 pp., 3 fig., 16 tab., 76 references,

The object of the study is the processes of evaluating the indicators of the bank's financial condition in the system of financial security of Bank PLC «Oshadbank».

The subject of research is theoretical, methodical and practical issues of ensuring the financial security of the bank.

The purpose of the qualification work is to generalize and improve the system of managing the financial security of banks, as well as to develop practical recommendations for improving the financial security of Bank PLC «Oshadbank».

Objective:

- to investigate the essence of financial security of the bank;
- to consider the peculiarities of the formation of the bank's financial security management mechanism;
- provide organizational and economic characteristics of Bank PLC «Oshadbank»;
- to perform diagnostics of performance indicators of Bank PLC «Oshadbank»;
- to investigate the management of financial and economic security during the martial law in Ukraine;
- to propose measures to increase the efficiency of the formation of the financial security system of Bank PLC «Oshadbank».

Research methods: systematic, economic-statistical, graphical, tabular, logical, regulatory-calculation, methods of analysis, grouping.

Results and novelty obtained:

- improved methodology for assessing the level of financial security of the bank;
- the main criteria for ensuring financial and economic security were

identified and analyzed;

- the effectiveness of security at Oschadbank during the war period was assessed.

Scientific innovation:

- strategy for the development of the financial sector of management was proposed with the goal of ensuring economic security until 2025, which takes into account the stimulation and creation of conditions for the activation of the development of the domestic financial market and the principles of minimizing investor risks and improving the national financial system;

- improved conceptual approaches to the development of the banking sector economy as a segment of the national economy on the basis of increased stability and preservation of institutional independence.

Of practical importance may be the direct division of the level of financial and economic security of JSC "OSCHADBANK" with the coordination of risk-oriented management.

EQUITY, FINANCIAL STABILITY, ASSETS, FINANCIAL SECURITY, INDICATORS.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ	12
1.1 Сутність фінансово-економічної безпеки банку.....	12
1.2 Механізм управління фінансовою безпекою банку.....	21
1.3 Основні підходи до визначення рівня фінансової безпеки.....	26
2 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ОЩАДБАНК».....	36
2.1 Організаційно-економічна характеристика банку.....	36
2.2 Аналіз ресурсного забезпечення діяльності банку.....	40
2.3 Аналіз ефективності діяльності банку.....	68
3 РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНИХ ВЕКТОРІВ ТА КОНСЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	78
3.1 Формування концепції забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в умовах воєнного стану.....	78
3.2 Стратегія забезпечення економічної безпеки АТ «ОЩАДБАНК»	84
3.3 Якісний прогноз фінансової стабільності банківської системи України у період повоєнного відновлення.....	86
ВИСНОВКИ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	103
ДОДАТКИ.....	111

ВСТУП

Банківська система – важливий елемент фінансово-кредитної системи країни, адже через неї відбувається велика кількість фінансових операцій, які обслуговують усі сфери діяльності держави.

На зміцнення національної безпеки держави, її позицій у світовій фінансовій системі, вагомий вплив здійснює саме забезпечення стійкості та безпеки банків. Адже завданням банківської системи є стабілізація грошово-кредитної системи, налагодження руху фінансових ресурсів на усіх рівнях, забезпечення конвертованості національної валюти, фінансування держави, бюджету та підприємств, підтримка інвестиційних процесів у країні, здійснення кредитування. Саме тому проблема забезпечення та зміцнення фінансово-економічної безпеки банківської системи притаманна банківським системам усіх країн та набула загальнонаціонального значення і для України. Розвиток банківського сектору в умовах підвищеного ризику, який пов'язаний з економічною та політичною нестабільністю у державі, зумовив банківський сектор до ефективного управління і забезпечення власної економічної безпеки та є обов'язковим та важливим стратегічним завданням для України.

Рівень розвитку економіки є одним з базових критеріїв забезпечення національної безпеки держави. Однією з основних характеристик економіки є економічна безпека, яка, як складова національної безпеки, визначає її стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, незалежність, конкурентоспроможність, здатність до розвитку та задоволення економічних потреб громадян та суспільства, а також можливість забезпечення гарантованого захисту національних інтересів.

У системі економічної безпеки важливу роль відіграє фінансова складова, адже саме фінанси є тією «рушійною силою», завдяки якій створюються умови, необхідні для ефективного функціонування та розвитку

будь-якого суб'єкту економічної безпеки: від окремих громадян до держави та суспільства в цілому з усіма його інституціями.

Проблемним аспектам організації та управління фінансовою безпекою банків присвячені наукові праці таких вітчизняних і закордонних учених, як: В. І. Гайдук, А. Л. Вороков, Н. В. Гайдук, М. М. Єрмошенко, А. Є. Лісняк Я. В. Жовтанецька, А. І. Сухоруков, Ю. М. Харазашвілі та ін.

Сьогодні на розвиток економіки впливає багато факторів, як економічного, так і неекономічного характеру. Швидкі їх зміни не завжди позитивно впливають на економіку та викликають загрозу фінансовим інтересам, наслідком чого стає підвищення рівня фінансових ризиків. Саме тому створення та функціонування ефективної системи фінансово-економічної безпеки є однією із найважливіших умов забезпечення стабільного розвитку національної економічної системи, створення належних умов для ефективного функціонування суб'єктів економічних відносин на всіх рівнях та формування позитивних соціально-економічних умов для населення.

Для будь-якої незалежної держави система національної безпеки є способом збереження власного народу. Таким спосіб в тому ж числі дозволяє забезпечити належне організоване існування і свободний розвиток держави, а також надійний захист від загроз зовнішнього та внутрішнього характеру.

До основних завдань економічної безпеки відносять: забезпечення безперервного економічного зростання, зниження рівня інфляції, формування ефективної структури економіки, зменшення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту та підвищення якості життя населення, сприяння стійкості національної валюти тощо.

Стратегія економічної безпеки, спрямована на визначення та обґрунтування стратегічних пріоритетів, захист національних інтересів й визначається вказаними завданнями.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати

магістерського дослідження доповідалися й обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансова стратегія та інвестування» (м. Запоріжжя, 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження подано до друку статтю «Банківська система України в умовах війни» в фаховий збірник «XVIII Міжнародної науково-практичної конференції « Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ

1.1 Сутність фінансово-економічної безпеки банку

В сучасному світі фінансова безпека відіграє досить важливу роль як для банківських установ так і для клієнтів. Сучасні інноваційні технології можуть як захистити банківські установи, так і нашкодити їм.

Фінансова безпека банку залежить від всієї системи. Не існує проблеми, яка нашкодить одній установі, а іншій ні. В залежності від фінансової безпеки установи та довіри клієнтів до нього буде залежати економічний розвиток банку та країни. Вплив на безпеку держави здійснюють фінансові інститути, які поділяються на такі групи: інститути-регулятори, посередники, міжнародні інститути.

Поняття фінансової безпеки банківської системи, як правило, розглядається з погляду фінансових наслідків її діяльності для країни в цілому та окремих клієнтів та контрагентів. Окремо досліджується проблема недопущення та запобігання явним та потенційним загрозам фінансовому стану всієї банківської системи країни, Національного банку України та окремих банківських установ.

Першим етапом роботи системи фінансової безпеки банків є забезпечення фінансової діагностики банку з погляду оцінки рівня його фінансової безпеки, така оцінка здійснюється шляхом розрахунку низки фінансових показників, виявлення та оцінки внутрішніх та зовнішніх ризиків банку, а також проблемних аспектів у його діяльності.

Фінансова безпека банку визначається рівнем його захищеності від негативного впливу системного кредитного ризику за допомогою певних показників, що характеризують рівень такої захищеності, визначаючи його здатність протистояти кризовим явищам.

Безпека банків є частиною фінансової безпеки країни. Необхідно зазначити, що банківська система – це найважливіша складова фінансово-кредитної сфери держави. По суті саме стан банківського сектора визначає рівень фінансово-кредитної безпеки, а тому певною мірою і рівень фінансової безпеки держави. Рівень фінансової безпеки банку безпосередньо залежить від кількісної динаміки його кредитних активів, визначених за показником агресивності кредитної політики [12].

Проблема забезпечення фінансової безпеки банку є відносно новим напрямом наукових досліджень. Актуальність даного питання зумовлена необхідністю реалізації національних інтересів щодо створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення зростання рівня життя і добробуту населення. Важлива роль у цьому процесі відводиться саме банківському сектору, за допомогою якого здійснюється розподіл та перерозподіл грошових потоків та їх концентрація у пріоритетних галузях економіки; запобігання відпливу капіталів за кордон; забезпечення стабільності національної грошової одиниці; здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичень та ін. [7].

Науковці, які досліджують фінансову безпеку, вказують на те, що дана проблема має два аспекти. З одного боку, необхідно працювати над забезпеченням фінансової безпеки банківської системи в цілому, а з іншого – потрібно також досліджувати питання забезпечення фінансово-економічної безпеки окремої банківської установи.

Поняття фінансової безпеки широке та містить в собі багаторівневу систему та підсистеми. Фінансова безпека включає захищеність від загроз та відсутність небезпеки. Якщо одна з ланок системи перестане функціонувати то це загрожує порушенням усієї системи.

Теоретичний аналіз поняття «фінансова безпека банку» виявив, що більшість визначають його як стан банківської установи, що характеризується збалансованістю системи фінансових показників та стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю досягати поставлених цілей і

генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку. Можна звернути увагу на тісний взаємозв'язк фінансової безпеки та фінансової стійкості банку, що забезпечується потенціалом як кількісного, так і якісного зростання. Таким чином, фінансова безпека пов'язують не лише із забезпеченням стійкості поточного стану банку, а й з його подальшим розвитком, забезпеченням досягнення цілей, певного рівня результативності та конкурентоспроможності [7].

Проблематика забезпечення стабільності та ефективності функціонування банківських установ у сучасних дослідженнях, переважно, розглядається через призму окремих видів безпеки банку. Загалом, під безпекою банку розуміють:

- стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів, незалежно від умов функціонування;
- здатність своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовищ банку;
- стан захищеності банку від внутрішніх і зовнішніх загроз;
- система заходів, які забезпечують захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Економічна безпека концентрує зусилля на захисті матеріальних цінностей, обладнання, технічних засобів від протиправних посягань, а також убезпечення банківських операцій.

Фінансова безпека, яка, безумовно, є важливою складовою економічної безпеки, поряд із технічною, правовою, інформаційною, соціально-психологічною, організаційною безпекою, є основним підґрунтям забезпечення економічної безпеки. Фінансова безпека полягає в забезпеченні основних функцій банку достатньою кількістю коштів для досягнення стійкого стану, а також у накопиченні достатнього потенціалу як для протидії майбутнім загрозам, так і для подальшого ефективного розвитку банку [7].

В наукових дослідженнях і на практиці простежуються дещо різні підходи до визначення сутності фінансової безпеки банку. Найчастіше фінансову безпеку розглядають як складову економічної безпеки банківської установи [5, 9, 26, 45]. Кожен із авторів пропонує та обґрунтовує свій підхід до визначення цього поняття. Щодо сутнісної характеристики даної дефініції, то, зокрема, О.І. Барановський визначає фінансову безпеку банку як сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди ефективному функціонуванню банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненню банком статутних цілей; а також як стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості і незалежності та середовища, в якому він функціонує [5].

Заслуговує на увагу підхід запропонований О. Хитріним, згідно з яким фінансова безпека банку розглядається як динамічний стан, при якому банк [62]:

- юридично і технічно здатний виконувати і реально виконує властиві йому функції;
- забезпечує захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз;
- володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має в своєму розпорядженні механізми для реалізації такого потенціалу.

Т. Болгар наводить сутнісну характеристику дефініції «фінансова безпека банку» як стану банку, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку [10].

На її думку, основою системи фінансової безпеки банків є три підсистеми:

- фінансової діагностики;
- фінансових важелів і методів забезпечення фінансової безпеки;
- контролю і аналізу результатів.

На думку Т. Болгар [10] та С. Побережного [45], ключовими характеристиками фінансової безпеки банку є:

- забезпечення рівноважного і стійкого фінансового стану банку;
- сприяння ефективній діяльності банку;
- дозволяти на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку;
- нейтралізувати кризи і запобігати банкрутствам.

Найбільш поширені підходи до визначення цієї категорії представлено в табл. 1.1

Таблиця 1.1 – Найбільш поширені визначення «фінансової безпеки банку»

Автор	Визначення поняття «фінансова безпека»
1	2
О. І. Барановський	сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей.
Р. Гриценко	стан банківської системи, за яким її фінансова стабільність чи репутація не може бути підірвана цілеспрямованими діями певної групи осіб і організацій або фінансовою ситуацією, що складається всередині і зовні банківської системи.
О. І. Хитрін	забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз.
С. М. Побережний	важлива складова фінансової, а тому і національної безпеки, це такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Т. М. Болгар	стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.
Д. А. Артеменко	полягає в забезпеченні організаційно-управлінських, режимних, технічних і профілактичних заходів, які гарантують якісний захист прав та інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення поворотності кредитів, збереження фінансових і матеріальних цінностей
М. Зубко	стан, за яким забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності банку, гарантований захист його фінансових і матеріальних ресурсів, здатність адекватного і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації.

З табл. 1.1 видно, що деякі науковці пов'язують фінансову безпеку з фінансовою стійкістю і стабільністю; інші – зі ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності; рівнем достатності власного капіталу; ступенем захищеності інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави; рівнем стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Проаналізувавши терміни, можна зробити такі висновки: фінансова безпека – це:

- захист інтересів акціонерів;
- достатність капіталу;
- постійність грошового стану банку;
- достатня грошова діяльність фінансової установи;
- різна платоспроможність та ліквідність фінансової установи.

Сучасні реалії, пов'язані зі світовою економічною кризою, виявили неготовність фінансової системи держави протистояти загрозам як зовнішнім, так і внутрішнім. У міру залучення економіки України до світової фінансової системи залежність від нестабільності на світових фінансових ринках зростає. Тому питання фінансової безпеки банківської системи, яка

акумулює основну масу фінансових ресурсів держави, сьогодні набуває особливої актуальності.

Фінансово-економічна безпека – це поняття, яке перебуває в постійному русі, видозмінюється під дією великої кількості різноманітних факторів. Далеко не останнє місце серед них посідають загрози безпеці, які можна описати як умови функціонування банківської установи, що з огляду на об'єктивні суб'єктивні причини здатні негативно вплинути на стан фінансово-економічної безпеки, створюють небезпеку життєво важливим інтересам банку [6].

Загрози фінансової безпеки комерційних банків проявляються у вигляді:

- шахрайства з рахунками клієнтів банку;
- неповернення кредитів;
- підроблених платіжних документів;
- крадіжки фінансових коштів із кас та інкасаторських машин.

Серед найбільш поширених внутрішніх ризиків виділяють:

- неправомірну розтрату коштів службовцями банків;
- незаконне присвоєння доходу;
- фальсифікацію витрат;
- зловживання реальними активами банку чи клієнта.

Фінансова безпека комерційного банку як підприємства обумовлена:

- рівнем ліквідності;
- запровадженням фінансових інновацій;
- охороною інформації;
- збереженням активів;
- рівнем забезпечення доходності.

Фінансову безпеку банку у короткостроковому періоді формують такі фактори:

- рівень обов'язкового резервування;

- політика рефінансування Національного банку України;
- структура активів та пасивів;
- конкурентне середовище;
- проблеми законодавчої бази.

Фінансова безпека банківської системи залежить від низки факторів, таких як:

- політична та економічна стабільність;
- ступінь залежності банківської системи від внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування;
- ступінь концентрації активів банків у різних галузях промисловості;
- структура власності банківської установи.

Основні фрагменти банківської системи України:

- банки із державним капіталом;
- банки із приватним українським капіталом;
- банки з іноземним західним капіталом.

Для фінансового ринку України характерною є банкоцентрична модель, що свідчить про важливу роль діяльності банків в економічному зростанні України. Банки забезпечують функціонування платіжної системи країни, регулюють потоки грошових коштів, беруть участь у перерозподілі капіталів відповідно до потреб економіки, створюючи тим самим основу для розширеного відтворення економіки. Забезпечення економічної безпеки банківської системи загалом та в розрізі кожної банківської установи має загальнодержавне значення, є складовою національної безпеки України і за нестабільних економічних умов останнім часом набуває особливої актуальності.

Для банківської установи можна визначити ряд чинників, які можуть спричинити погіршення банківської безпеки, а також виробити заходи, що сприяють зменшенню негативного впливу цих факторів (табл. 1.2)

Таблиця 1.2 – Систематизація загроз фінансової безпеки банку [21]

Чинники	Заходи нейтралізації негативного впливу
1	2
Вилучення коштів з банку	Диверсифікація пасивів, для забезпечення незалежності банку від джерел фінансування, поведінку яких важко прогнозувати.
Блокування іншими фінансовими установами активів банку	Розміщення коррахунків лише в авторитетних фінансових установах. Моніторинг їх фінансового стану і політичних залежностей.
Доведення до фіктивного банкрутства підприємств	Введення в керівництво підприємства - великих позичальників представників банку.
Використання засобів масової інформації для дискредитації банківської установи	Проведення постійної іміджевої рекламної компанії, проведення заходів, спрямованих на забезпечення прозорості фінансового стану банку.
Політичний вплив на рух капіталів	Незалежність або зменшення залежності від політичних капіталів; дотримання всіх вимог нормативно-правових актів при здійсненні таких операцій.
Витіснення банку з певних сегментів ринку банківських послуг	Проведення виваженої цінової політики, інтеграція банку в регіональні економічні проекти.
Демпінгування на ринку послуг	Проведення постійної роботи з підвищення ефективності та зменшення собівартості банківських послуг.
Втрата ключового кваліфікованого персоналу	Проведення виваженої кадрової політики, оплати праці та надання соціального захисту працівників банку.

Усвідомлення сутності поняття «фінансова безпека банку» дозволить комплексно та системно визначити та описати загальні вимоги до самозахисту, саморозвитку та самозбереження вітчизняного банківського сектора в умовах глибоких структурних економічних перетворень у світі.

Усвідомлення внутрішніх та зовнішніх загроз дозволить сформулювати надійну систему забезпечення фінансової безпеки банку, спрямовану на виконання. при цьому, система фінансової безпеки банку має знаходитися у постійному розвитку та постійно адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного банківського сектора, стійкість та стабільність роботи якого визначають фінансову рівновагу в країні.

1.2 Механізм управління фінансовою безпекою банку

У сучасних умовах розвиток банківської системи передбачає пошук реальних шляхів мінімізації ризиків й отримання достатніх прибутків для збереження коштів вкладників та підтримання життєдіяльності банку. Тому успішне вирішення цього питання потребує використання багатьох методів, прийомів, способів, систем для оптимізації управління фінансовою безпекою комерційного банку.

Банківська система є важливим елементом фінансово-кредитної системи країни, адже через неї здійснюється велика кількість фінансових операцій, які обслуговують усі сфери діяльності держави. А отже, ефективне управління фінансовою безпекою комерційного банку забезпечить налагоджене функціонування усієї банківської системи в цілому.

Більшість науковців дотримуються думки, що управління фінансовою безпекою комерційного банку є собою процесом, який забезпечує виконання певних функцій планування, регулювання, аналізу та контролю, які

спрямовані на протистояння можливих зовнішніх та внутрішніх загроз для забезпечення стійкого розвитку банку [21].

На сучасному етапі в умовах неефективного використання фінансових ресурсів особливо актуальним для банків є створення механізму управління фінансовою безпекою, формування і реалізація якого в практичному використанні дозволить збільшити ефективність прийняття управлінських рішень стосовно використання ресурсів банку. Система фінансової безпеки має бути унікальною у кожному банку, оскільки залежить від напрямку діяльності банку, продажу відповідних банківських продуктів та послуг для окремих споживачів. Лише комплексність та узгодженість системи фінансової безпеки банку може забезпечити надійність його безпеки.

З одного боку, складовою управління фінансовою безпекою банку є суб'єкт управління (тобто підсистема, що управляє), з іншого боку – об'єкт управління (тобто підсистема, якою управляють).

Суб'єктами управління фінансовою безпекою є керівники банківських установ, а у великих за розмірами банках створюються відповідні служби безпеки банку, які виконують завдання, пов'язані із контролем операцій щодо незаконно отриманих коштів та забезпечення зберігання готівки, фінансових документів, цінних паперів.

Основними об'єктами управління фінансовою безпекою є не тільки фінансові ресурси (капітал, залучені та позичені кошти), за допомогою яких банк здійснює свою діяльність, але й ті сфери діяльності, які він обслуговує.

Науковці формулюють мету управління фінансовою безпекою банку по різному:

- по-перше, це досягнення максимальної стабільності функціонування, і навіть створення основи та перспектив зростання незалежно від об'єктивних і суб'єктивних загрозливих чинників;
- по-друге, це усунення можливостей нанесення шкоди банку або упущення ним вигоди, забезпечення його стійкого та максимально ефективного функціонування в даний момент часу та накопичення

достатнього потенціалу розвитку та зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій і угод;

– по-третє, безперервна і стійка підтримка стану, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз.

Отже, ефективна політика управління фінансовою безпекою банку повинна мати на меті план дій щодо забезпечення стабільних показників фінансового стану банку як в поточному, так і перспективному періодах, та усунення можливості впливу зовнішніх та внутрішніх загроз його безпеці.

Поставлена мета може бути досягнута в результаті реалізації таких етапів (рис. 1.1)

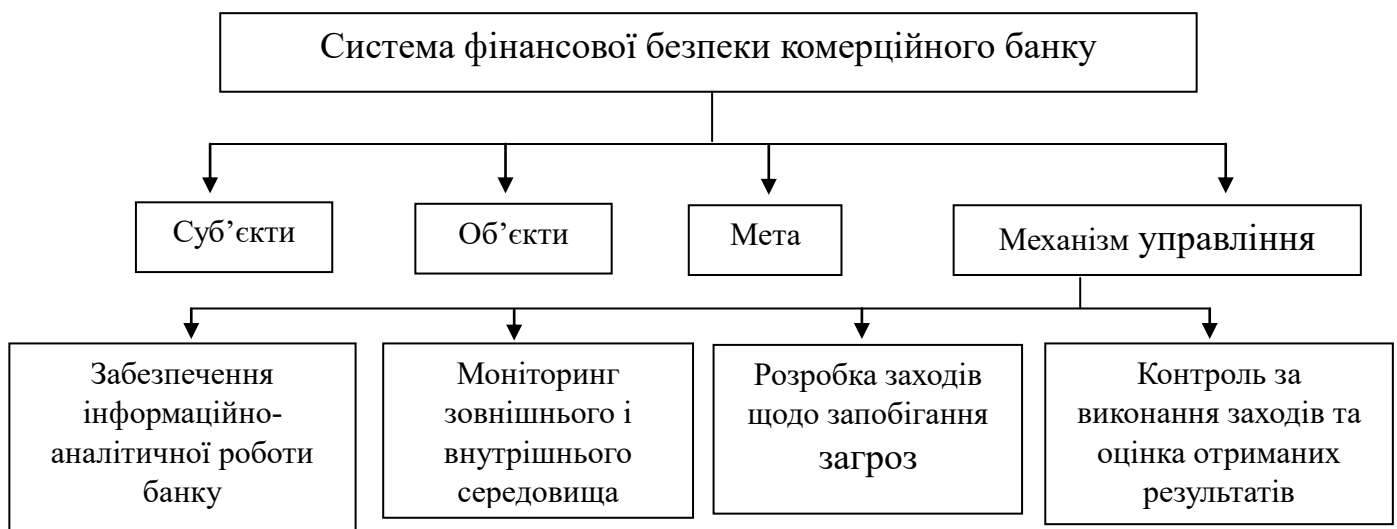

Рисунок 1.1 – Етапи управління фінансовою безпекою комерційного банку

Найбільш доцільним, у першу чергу, буде здійснення конкретної інформаційно аналітичної роботи для забезпечення фінансової безпеки банку, результати якої є необхідною умовою для здійснення моніторингу та визначення факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки.

Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінансової безпеки,

прогнозування можливих внутрішніх і зовнішніх загроз, а також дотримання достатнього обсягу фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань.

Головною проблемою функціонування банків на сучасному етапі є те, що про необхідність забезпечення фінансової безпеки згадують тільки тоді, коли вже неможливо уникнути загрози. Тому необхідно здійснювати моніторинг як зовнішнього, так і внутрішнього середовища, що здійснює вплив на фінансовий стан банку і дасть можливість швидко реагувати на загрози, які можуть виникнути. В процесі здійснення моніторингу виявляють зовнішні та внутрішні загрози. До зовнішніх загроз відносять несприятливі умови на фінансових ринках, недовіру користувачів та недостатнє регулювання банківської діяльності. Щодо внутрішніх загроз, то на рівень фінансової безпеки впливає недосконалість організації фінансового менеджменту в банку та рівень кваліфікації керівництва і працівників банку, що викликає прийняття неефективних управлінських рішень.

Кожний банк у процесі роботи прагне знайти межу між прибутковістю і ризиком, які знаходяться в прямій залежності. Тобто свідомо йдучи на великі ризики, банк сподівається отримати значний прибуток. Рівень фінансової безпеки пропонуємо оцінювати за такими показниками, як:

- відношення прибутку до величини активів, що визначаються політикою банку та його стратегією;
 - різниця між ставками за кредитами та депозитами – цей показник фактично характеризує потенціал банку, його можливість здійснювати прибуткову діяльність;
 - відношення доходів до витрат, оскільки це свідчить про здатність банку заробляти достатню кількість коштів для покриття понесених витрати і отримання нормального прибутку, а також успішність кадрової політики і дієвість системи оплати праці персоналу банку.
- Своєчасне виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз є основою для організації дієвого процесу забезпечення фінансової безпеки банку.

Основними заходами щодо запобігання зовнішніх та внутрішніх загроз є посилення державного регулювання банківської сфери, запровадження нових методів і технології обробки та аналізу інформації для оцінки і забезпечення фінансової безпеки окремого банку, а також належний рівень фінансового контролю як за фінансовими ресурсами та здійсненими операціями, так і за діями самого персоналу банку. Такі заходи повинні бути розроблені із застосуванням мінімальних затрат ресурсів та часу для досягнення бажаного результату.

Основною метою здійснення контролю будь-якого процесу є виявлення відхилень отриманих показників від запланованих та здійснення заходів щодо покращення становища. У рамках системи фінансової безпеки банку здійснюються два види контролю. Перший вид контролю – поточний, який полягає відповідно до фактичних результатів поставлених завданнями.

Другий вид – підсумковий, що забезпечує оцінку ефективності здійснених заходів щодо забезпечення фінансової безпеки. Контролю підлягають показники ліквідності банку, рівень проблемних кредитів, показники достатності капіталу та загальна валютна позиція банку. За результатами проведення контролю формуються висновки про стан фінансової безпеки банку та ефективність вжитих банком заходів з підвищення її рівня.

Отже, управління фінансовою безпекою банку – це є особливий вид здійснення фінансового менеджменту фінансово-кредитної установи, який спрямований на забезпечення найвищих результатів фінансової діяльності банку та мінімізації впливу загроз в процесі досягнення фінансових інтересів як в короткостроковому, так й у довгостроковому періоді. Забезпечення ефективної взаємодії усіх елементів системи управління фінансовою безпекою банку дозволить досягти запланованих результатів банківської діяльності за певний період. Для кожного банку є важливим здійснення узгоджених та обґрунтованих дій, спрямованих на підтримку належного

рівня фінансової безпеки, оскільки фінансова безпека є важливим інструментом для досягнення її комерційної мети [46].

1.3 Основні підходи до визначення рівня фінансової безпеки

Особливості діяльності суб'єктів банківської сфери в несприятливих умовах (політичні явища, військові дії) набувають великого попиту для вивчення даного питання. Робота банківських установ в таких умовах залишається недостатньо дослідженою.

Для оцінювання безпеки банківської системи України можна використовувати індикаторний та нормативний метод.

Інтегральний індекс визначається ієрархічно, тобто на нижньому рівні – індекс фінансової безпеки та індекси за окремими сферами економіки; на верхньому – узагальнений індекс.

Індекс фінансової безпеки містить лінійні індекси за кожною складовою (банківська безпека, боргова, бюджетна, валютна, грошово-кредитна безпека, безпека небанківського фінансового ринку) з урахуванням частки кожного індексу. Шляхом лінійної згортки вимірюється банківська безпека.

Методи оцінки фінансової безпеки підприємства, зокрема їх вибір у кожному окремому випадку залежать від конкретного змісту, який вкладається в саме поняття «фінансова безпека підприємства».

Якщо на рівні держави методи оцінки фінансової безпеки вже розроблені, то на рівні підприємства вони залишаються дискусійними. Це, насамперед, стосується вибору критеріїв оцінки фінансової безпеки підприємства, системи показників, що її характеризують, і методичних підходів до визначення рівня фінансової безпеки.

Наведемо класифікацію підходів до визначення рівня фінансової безпеки підприємства, розділивши їх на три великі групи:

- ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства;

- ті, що пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства;
- ті, що пропонують визначати інтегральний показник фінансової безпеки підприємства (рис. 1.2).

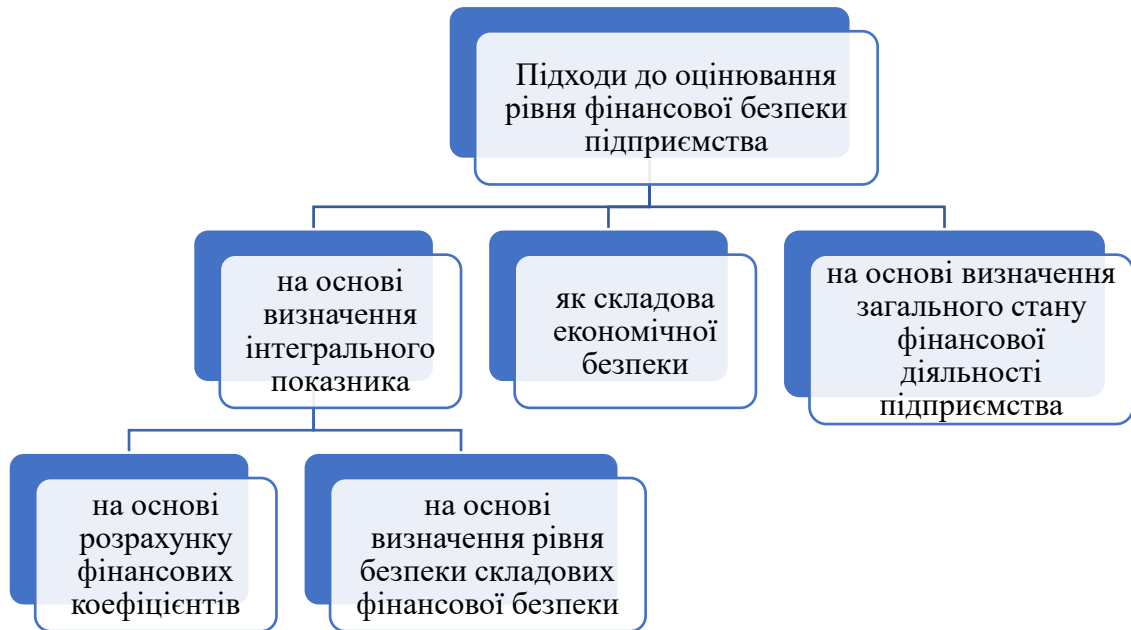

Рисунок 1.2 – Основні методи оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

У методиках першої групи фінансова безпека підприємства розглядається як складова економічної безпеки підприємства і визначається на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів.

Так, на думку, С.Н. Ілляшенка оцінку фінансової безпеки підприємства необхідно здійснювати на основі аналізу його фінансової стійкості, тобто визначення ступеню достатності власних чи позичених оборотних засобів для виконання виробничо-збутової діяльності. При цьому оціночними показниками будуть наступні [15]:

- $\pm EB$ – надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів, необхідних для формування запасів та покриття витрат на господарську діяльність підприємства;

- $\pm E_m$ – надлишок (+) чи нестача (-) власних оборотних коштів, а також середньострокових та довгострокових кредитів та інших позик;
- $\pm E_n$ – надлишок (+) чи нестача (-) загальної величини оборотних засобів.

Ці показники відповідають показникам забезпеченості запасів та витрат джерелами їх формування та розраховуються за формулами:

$$\pm E_B = E_B - Z, \quad (1.1)$$

де E_B – сума власних оборотних коштів підприємства;

Z – сума запасів та витрат підприємства.

$$\pm E_m = (E_B + K_m) - Z, \quad (1.2)$$

де K_m – середньострокові та довгострокові кредити та позики підприємства.

$$\pm E_n = (E_B + K_m + K_t) - Z, \quad (1.3)$$

де K_t – короткострокові кредити та позики підприємства.

Також, в залежності від значень оціночних показників С.Н. Ілляшенко виділяє п'ять зон фінансової стійкості, що відповідає п'яти рівням фінансової безпеки:

- абсолютна фінансові стійкість та абсолютна безпека (підприємству повністю достатньо власних оборотних коштів для функціонування);
- нормальна фінансова стійкість та нормальний рівень безпеки (підприємство використовує практично лише власні оборотні кошти для формування запасів та забезпечення витрат);
- нестійке фінансове становище та нестабільний рівень безпеки (підприємству недостатньо власних оборотних коштів і воно має потребу у використанні середньострокових та довгострокових позикових коштів);
- критичний фінансовий стан та критичний рівень безпеки (підприємство для фінансування своєї діяльності використовує крім середньострокових та довгострокових кредитів ще й короткострокові позики);

– кризовий фінансовий стан та кризовий рівень безпеки (підприємство не в змозі забезпечити фінансування своєї діяльності ані власними, ані запозиченими коштами, тобто підприємство знаходиться на межі банкрутства) [15].

Варто відзначити, що оцінка рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу його фінансової стійкості не дає повного уявлення про загальний рівень досліджуваного стану ФБ, що пов'язано із тим, що крім оборотних коштів, у фінансовій діяльності підприємства задіяні ще й власний основний капітал, прибуток, інвестиції.

До першої групи методик оцінки фінансової безпеки підприємства можна віднести розробки О.В. Ареф'євої, Т.Б. Кузенко та К.С. Горячева, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки підприємства на підставі аналізу системи одноіменних індикаторів. Основним критерієм оцінки рівня забезпечення фінансової безпеки підприємства науковцями пропонується вважати чистий прибуток. На основі цього критерію можна будувати всю систему показників (індикаторів), які характеризують стан фінансової безпеки [16]. Індикатори або показники фінансової безпеки, виступають як кількісні характеристики стану фінансової діяльності, що відібрані для характеристики фінансової безпеки підприємства.

Індикаторний підхід характеризується порівнянням фактичних значень показників фінансової безпеки з пороговими значеннями індикаторів її рівня [18, 19, 20]. Порогові значення індикаторів фінансової безпеки – це граничні величини, недотримання яких призводить до формування негативних тенденцій (виникнення загроз) у сфері фінансової безпеки. За такого підходу найвищий рівень фінансової безпеки підприємства досягається за умови, що уся сукупність індикаторів знаходиться в межах порогових значень, а порогове значення кожного з індикаторів досягається не за рахунок інших.

Показники (індикатори) фінансової безпеки підприємства, з одного боку, повинні входити до складу системи показників, які характеризують умовну структуру фінансової безпеки підприємства у складі вищенаведених

функціональних складових (підсистем); з іншого, – індикатори фінансової безпеки підприємства мають бути водночас показниками системи індикаторів, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, тобто входити до її складу, оскільки відображають певний стан цієї безпеки і повністю базуються на показниках фінансової діяльності.

Із системи показників, що характеризують стан фінансової діяльності підприємства, слід вибрати ті, які відповідають таким вимогам:

- є простими для розрахунку і для розуміння. Відповідно до цього значення показників через спеціально побудовані математичні формули мають змінюватися від 0 (відсутність фінансової безпеки) до 1 (найвищий рівень фінансової безпеки);
- є суттєвими і значущими;
- базуються на чинній бухгалтерській та статистичній звітності, а також на оперативному (внутрішньо-системному, внутрішньо-корпоративному) обліку, якщо він є;
- є оперативними для відповідного реагування на стан фінансової безпеки;
- характеризують якісний та кількісний стан фінансової безпеки у статистиці і динаміці;
- повністю і комплексно охоплюють всі сторони фінансової діяльності підприємства, адекватно відображають фінансову діяльність підприємства в комплексі;
- характеризують достатню глибину і широту ретроспективи стану фінансової безпеки на основі постійного моніторингу;
- можуть бути використані в плануванні, обліку і аналізі фінансової діяльності підприємства.

У якості індикаторів автори наводять граничні значення фінансових показників (коефіцієнта покриття, коефіцієнта автономії, рівня фінансового левериджу, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу,

середньозваженої вартості капіталу, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо), а на підставі зазначених показників, підтримуючи погляди С.Н. Ілляшенка, виділяють подібні п'ять рівнів фінансової сталості та відповідно п'ять рівнів фінансової безпеки [21].

Індикаторний підхід слід застосовувати для кожної функціональної складової фінансової безпеки, а потім експертним шляхом визначати інтегральний показник. До функціональної структури фінансової діяльності і відповідно фінансової безпеки підприємства відносяться такі [22]:

- бюджетна – взаємовідносини з бюджетом (податки і збори до бюджетів, при наявності – бюджетні кредити або бюджетне фінансування);
- грошово-кредитна – кредити під операційну діяльність, виплата заробітної плати працівникам, розрахунки з постачальниками і отримання грошових коштів від покупців продукції і послуг;
- валютна – при здійсненні експортно-імпортних операцій (купівля і продаж валюти, кредити в іноземній валюті, розрахунки з іноземними споживачами і постачальниками продукції та послуг у валюті);
- банківська – взаємовідносини підприємства з банками по кредитах і депозитах;
- інвестиційна – капітальні вкладення у розвиток підприємства, у тому числі за рахунок довгострокових кредитів;
- фондова – випуск підприємством власних акцій і купівля акцій інших підприємств;
- страхова – страхування майна підприємства або результатів його діяльності, безпечної праці і збереження здоров'я працівників.

Запропонована методика не є повною мірою універсальною, адже порогові значення показників значно різняться для підприємств різних галузей господарства. Також, дана методика не дозволяє провести діагностику загроз, що виникають у фінансовій сфері діяльності підприємства.

Таким чином, проблема науково-методичного забезпечення процесу оцінювання фінансової безпеки підприємств залишається невирішеною. Ці питання потребують подальших досліджень, а саме – необхідно визначити складові фінансової безпеки підприємства, здійснити відбір індикаторів для визначення їх стану, надати індикаторам вагових коефіцієнтів та сформулювати методику визначення інтегрального індексу фінансової безпеки підприємства з урахуванням впливу зовнішнього середовища, що дасть змогу приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо аналізу, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз.

Система показників, що характеризує фінансову безпеку банку, складається з наступних груп показників (табл. 1.3)

Таблиця 1.3 - Індикатори оцінки фінансової безпеки

Група	Норматив
1	2
1. Індикатори достатності капіталу банку	
1.1 Нормативи НБУ	- мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1); - достатність (адекватність) регулятивного капіталу (Н2); - достатність основного капіталу (Н3);
1.2 Фінансові показники	- коефіцієнт концентрації власного капіталу; - надійність; - фінансовий важіль (леверидж); - співвідношення власного капіталу та забор'язань; - співвідношення власного капіталу та залучених коштів; - концентрація статутного капіталу у власному капіталі.
2. Індикатори ліквідності банку	
2.1 Нормативи НБУ	- миттєва ліквідності (Н4); - поточна ліквідність (Н5); - короткострокова ліквідність (Н6);
2.2 Фінансові показники	- питома вага високоліквідних коштів у обсязі чистих активів банку; - співвідношення високоліквідних коштів і

Продовження таблиці 1.3

	забов'язань банку; - співвідношення високоліквідних коштів і процентних забов'язань; - співвідношення виданих кредитів та залучених депозитів;
1	2
3. Індикатори рентабельності	
- статутного капіталу; - чистих активів; - капіталу; - чиста % маржа; - доходів.	
4. Індикатори якості активів	
4.1 Нормативи НБУ	- максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (Н7); - великі кредитні ризики (Н8); - максимальний розмір кредитного ризику за операціями пов'язаними з банківськими особами (Н9);
4.2 Фінансові показники	- загальна кредитна активність; - рівень активів з підвищеним ризиком; - концентрація проблемних кредитів в чистих активах; - проблемні прострочені кредити; - покриття кредитів власним капіталом.

Висновки до розділу 1

Отже, фінансова безпека банку характеризується таким станом, за якого забезпечується його економічний розвиток і стабільна фінансова діяльність, гарантований захист його активів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої та зовнішньої ситуації.

Дана категорія передбачає такий динамічний стан банківської установи, який характеризується збалансованістю та стійкістю до впливу екзогенних і ендегенних загроз, здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку.

Фінансова безпека – це поняття, яке перебуває в постійному русі й видозмінюється під дією великої кількості різноманітних факторів. Далеко не останнє місце серед них посідають загрози безпеці, які можна описати як умови функціонування банківської установи, що з огляду на об'єктивні й суб'єктивні причини здатні негативно вплинути на стан фінансово-економічної безпеки, створюють небезпеку життєво важливим інтересам банку. Ключовими характеристиками фінансової безпеки банків є забезпечення рівноважного та стійкого фінансового стану, сприяння ефективній діяльності банку, а також можливість на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку, нейтралізувати кризи і запобігати банкрутству.

Таким чином, визначення пріоритетності загроз фінансовій безпеці банку та реалізація засобів їх усунення дають змогу підвищити ефективність прийняття управлінських рішень та формування стратегії управління фінансово-економічною безпекою банку.

Механізм фінансової безпеки банку є сукупністю взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансово-економічного характеру, спрямованих на оптимізацію фінансових ресурсів, забезпечення їх належного рівня та нівелювання впливу ризиків внутрішнього й зовнішнього середовища.

Механізм фінансово-економічної безпеки необхідно інтегрувати в систему управління банком, що дасть можливість здійснювати постійний контроль за ризиковим середовищем банку і ухвалювати своєчасні та обґрунтовані з економічної точки зору рішення. Дія механізму повинна ґрунтуватися на принципах мінливості, обачності, об'єктивності, безперервності і оперативності, конфіденційності, комплексності і системності, явності в інтерпретації результатів, що дасть змогу забезпечити стабільну, безкризову та економічно ефективну діяльність банку.

Методика оцінювання фінансової безпеки банку повинні базуватися на врахуванні чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, а також

визначенні вимог і критеріїв (капітальної бази, ліквідності, прибутковості та якості активів). Комплексне врахування конкретизованих складових внутрішньої і зовнішньої фінансової безпеки банку дає можливість оцінювати її та регулювати за допомогою корегування управлінських рішень в процесі реалізації стратегії банківського розвитку.

2 ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ «ОЩАДБАНК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика банку

Акціонерне товариство Державний Ощадний банк України – український державний, комерційний банк, 2 за розмірами активів та один з великих за кількістю відділень по Україні. Перший банк в Східній Європі, що відкрив інклюзивні відділення. Спроектовані з урахуванням осіб з інвалідністю та мало мобільних громадян. Знаходиться в державній власності. Зареєстроване за юридичною адресою м. Київ, Госпітальна 12-г, 01001. Код МФО 300465, ЄДРПО 00032129. Голова правління Наумов Сергій Володимирович з 3 листопада 2020 року. Ліцензія НБУ №148 від 05.10.2011.

Банк є правонаступником всіх прав та обов'язків Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України, зареєстрованого Національним банком України 31 грудня 1991 року за №4.

Відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» було утворене відповідно до Розпорядження Президента України від 20 травня 1999 року № 106 «Про акціонування Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України» та Постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 1999 року № 876 «Про деякі питання управління Державним спеціалізованим комерційним ощадним банком України» шляхом перетворення Державного спеціалізованого комерційного ощадного банку України у відкрите акціонерне товариство «Державний ощадний банк України».

Зміна назви на публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» була зареєстрована 7 червня 2011 року. 5 червня 2019 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову №568 «Питання акціонерного товариства «Державний ощадний банк України», яка була офіційно опублікована та набрала чинності 10 липня 2019 року, відповідно до

якої змінено тип публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» з публічного на приватне та перейменовано його в акціонерне товариство «Державний ощадний банк України» і викладено статут АТ «Ощадбанк» у новій редакції.

Нову редакцію статуту погоджено з Національним банком України та 18 липня 2019 року здійснено його державну реєстрацію.

27 серпня 2022 року Кабінетом Міністрів України прийнято постанову №958 «Про внесення змін до Статуту акціонерного товариства “Державний ощадний банк України», яка була офіційно опублікована 1 вересня 2022 року, відповідно до якої статут АТ «Ощадбанк» викладено в новій редакції.

21 жовтня 2022 року здійснено державну реєстрацію нової редакції статуту Банку.

Нова редакція статуту Банку визначає, що вклади фізичних осіб, розміщені у Банку, гарантуються в порядку і розмірах, передбачених Законом України “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб”. Банк є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб з квітня 2022 року.

Станом на 30 вересня 2023 та 31 грудня 2022 років 100% акцій Банку належали державі.

Банк працює на підставі банківської ліцензії, виданої Національним банком України. Банк має ліцензії Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (надалі – НКЦПФР) на здійснення професійної діяльності на ринках капіталу з торгівлі фінансовими інструментами, що передбачають діяльність з управління портфелем фінансових інструментів, субброкерську діяльність, брокерську діяльність, діяльність з розміщення без надання гарантії, діяльність з торгівлі фінансовими інструментами. Також Банк має ліцензії НКЦПФР на здійснення депозитарної діяльності депозитарної установи, діяльності із зберігання активів інститутів спільного інвестування, діяльності із зберігання активів пенсійних фондів.

Банк надає банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування, за винятком функцій страхового посередника), а також

проводить інші види діяльності в національній та іноземній валюті. Основна діяльність Банку полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

Кредитні рейтинги дозволяють проводити ранжування емітентів цінних паперів та окремі облігаційні випуски по рівню кредитного ризику. Чим вище рейтинг емітента або випуску облігацій, тим нижча поява дефолту. У світі існують такі міжнародні агенції, рейтинги яких мають вплив у інвесторів всього світу. Це Standart & Poor`s, Moody`s, Fitch Ratings (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Кредитний рейтинг «Ощадбанк» за шкалою Fitch Ratings

Показник	Оцінка	Визначення оцінки
Довгостроковий рейтинг в національному масштабі	AA (ukr)	Дуже висока якість кредитного портфелю, найнижчий рівень кредитного ризику.
Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті	B-	Високий кредитний ризик
Короткостроковий рейтинг дефолту емітента в іноземній валюті	B*	Високий кредитний ризик
Довгостроковий рейтинг дефолту емітента в національній валюті	B-*	Високий кредитний ризик
Рейтинг стійкості	b-	Високий кредитний ризик
Рейтинг підтримки	5	Добрий

За шкалою кредитних рейтингів від Moody`s Investors Service Ощадний банк займає такі позиції (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – рейтинг «Ощадбанку» за версією Moody's Investors Service

Показник	Оцінка	Визачення оцінки
Рейтинг базової оцінки кредитоспроможності	Csaa3	Суттєвий кредитний ризик з реальним виникненням дефолту
Рейтинг довгострокових депозитів в національній валюті	Csaa2	
Рейтинг довгострокових депозитів в іноземній валюті	Csaa3	
Рейтинг пріоритетних обов'язків в іноземній валюті	Csaa2*	
Рейтинг пріоритетних обов'язків в національній валюті	Csaa2	

Як показують дані, банк має не найкращу довгострокову депозитну та боргову позицію. Цю проблему повинно розглядати керівництво банку, щоб державний банк не втратив свої позиції, а навпаки зміцнив їх. Ощадний банк України, як і інші банки має свій рейтинг серед клієнтів, який будується на підставі відгуків клієнтів про якість обслуговування в банках. Рейтингом займається Міністерство Фінансів України.

Головним під час війни для банку є забезпечення клієнтів необхідними послугами. Бар'єру між клієнтами та банком не повинно бути. В цей час працює приблизно 82% мережі Ощадбанку – це 1176 відділень – найбільше серед працюючих банків. Відновлюють роботу відділення на деокупованих територіях. До послуг клієнтів 2441 інформаційно-платіжний термінал та 2394 банкомати. Постійно поповнюються банкомати та здійснюється інкасація коштів, працюють термінали, мобільні додатки, оплата картою як на території держави так і за її межами.

Пріоритет – допомога людям у складні часи. Для фізичних та юридичних осіб запроваджено кредитні канікули, продовжена дія карток, знижені тарифи. Відбувається кредитування підприємців. Банк кредитує аграріїв, бо з сільським господарством пов'язана продовольча безпека країни.

Ще одним з важливих напрямків діяльності є поповнення бюджету та допомога Збройним Силам України. Банк сплачує авансом дивіденди та податок на прибуток. На аукціонах придбано військові ОВДП на суму 10млрд грн. На допомогу ЗСУ перераховано 100млн.грн, передано 128 авто, бронежилети 567 штук. У мобільному додатку створено сервіс для допомоги української армії.

Кредитні втрати банку не менше 30% від кредитного портфеля. Потрібно розглянути їх вплив на капітал. За час військового стану обсяг коштів на рахунках вкладників виріс на 15,2млрд грн. Це свідчить про довіру до банку та віру в перемогу.

Банк гарантує збереження та примноження заощаджень своїх клієнтів. Банк вступив до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. На час воєнного стану та ще 3 місяці після вклади громадян 100% гарантовані виплатою державою. Держава підтримує капітал та платоспроможність. Це передбачено статтями 35 та 58 Закону України «Про банки та банківську діяльність».

Ощадбанк є первинним дилером на ринку державних цінних паперів України, має можливість придбати військові облігації на аукціонах Мінфіну.

В умовах воєнного стану купівля військових облігацій здійснюється за спрощеною процедурою. Також банк скасував більшість комісій за облігаціями на період воєнного стану

2.2 Аналіз ресурсного забезпечення діяльності банку

Управління капіталом комерційних банків – основний процес, в межах якого банки планують і реалізують свої прибутки та контролюють притаманні їхній діяльності ризики. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання і

домогосподарств у додаткових фінансових ресурсах. Разом з тим у сучасних умовах фінансової кризи в Україні помітно загострилися проблеми формування та використання ресурсів банків.

Чим вища частка зобов'язань перед клієнтами банку (підприємств та організацій) на довгостроковій основі, тим вища стабільна частина ресурсів комерційного банку, що позитивно впливає на його ліквідність і зменшує залежність від міжбанківських позик. Водночас збільшення частки (понад 30 %) банківських позик підвищує ризик незбалансованої ліквідності, оскільки посилюється залежність банку від зовнішніх джерел фінансування [4].

Застосування різних показників, що відповідають за фінансову безпеку банку дає можливість краще ознайомитися з кожним індикатором (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Індикатори фінансової стійкості «Ощадбанку» з 31.12.2018 - 2022 рік [7].

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6
1. Індикатори достатності капіталу банку					
Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	22,32	10,89	15,1	18,19	17,97
Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	10,3	10,96	14,12	12,52	12,91
Співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу	125,02	69,37	72,18	70,2	54,09
2. Індикатори якості активів					
Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	38,0	50,47	34,54	62,86	51,70
Співвідношення кредитів за секторами економіки до сукупних валових кредитів	98,55	96,82	94,93	95,85	95,53

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6
3. Індикатори доходів та рентабельність					
Норма прибутку на активи	-6,85	-12,58	-1,89	1,9	4,32
Норма прибутку на капітал	-63,69	-123,28	-13,47	14,69	39,89
Співвідношення процентної маржі до валового доходу	41,0	43,96	52,36	53,03	49,48
Співвідношення непроценних витрат до валового доходу	55,46	62,93	73,25	63,96	53,89
4. Ліквідність					
Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	35,0	49,54	59,46	52,36	53,71
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	93,89	92,19	98,57	94,56	92,68
5. Чутливість до ринкового ризику					
Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	137,05	118,98	90,67	135,78	49,5
6. Рекомендовані індикатори фінансової стійкості					
Співвідношення капіталу до активів	8,05	9,88	11,8	10,76	12,15
Співвідношення великих відкритих позицій до капіталу	365,15	309,28	209,31	176,25	175,70
Співвідношення валової позиції похідних фінансових інструментів в активах до капіталу	12,65	36,86	36,26	0,23	0,28

Щоб детальніше розібратися з показниками застосуємо їх групування за негативними і позитивними сторонами.

Виокремлюють показники-стимулятори та дестимулятори. Зростання показників показує позитивну динаміку, і навпаки, зростання дестимуляторів вказує на негативну динаміку. Також впливають допустимі значення певних

показників. Зростання показників показує позитивну динаміку, і навпаки, зростання дестимуляторів вказує на негативну динаміку. Також впливають допустимі значення певних показників. Збільшення показників – позитивна динаміка, зменшення негативна динаміка. Кількісні показники допомагають побачити небезпеку та вчасно застосувати заходи, щодо її попередження.

Найкраща безпека це позитивне значення всіх показників в межах допустимих значень. Коли показники менше потрібних значень це свідчить про загрозу для фінансової установи, втрата конкурентоспроможності.

1. Визначемо норматив мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1) для кожного року за формулою:

$$PK = OK - B, \quad (2.1)$$

де:

- РК – регулятивний капітал;
- ОК – основний капітал;
- В – відрахування.

– РК (Н1)01.01.2018рік = 9402133,3 + 3656140,3 – 57220,0 = 13001053,6 тис. грн.;

– РК (Н1)01.01.2019рік = 9249209,1 + 4008558,9 – 57220,0 = 13200548,0 тис. грн.;

– РК (Н1)01.01.2020рік = 9084195,3 + 3328536,7 – 57220,0 = 12355512,0 тис. грн.;

– РК (Н1)01.01.2021рік = 12541509,7 + 5642712,6 – 51858,4 = 18132364,0 тис. грн.;

– РК (Н1)01.01.2022рік = 13762610,6 + 4306780,2 – 51987,5 = 18017403,30 тис. грн.

Вимоги до регулятивного капіталу зростають з кожним роком. Це показує зміну основного та додаткового капіталу. У 2020 році відбувається зменшення капіталу, що свідчить про виникнення непередбачуваних збитків.

Висновок: у період 2018 – 2022 роки банк знаходиться в межах високого рівня фінансової безпеки банку.

2. Обчислимо норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2) для кожного року за формулою:

$$H2 = PK \cdot A1 \times 0 + A2 \times 1 + 3Г \times 100\%, \quad (2.2)$$

де:

- РК – регулятивний капітал;
 - А1 – прийнятні активи;
 - А2 – активи за мінусом прийятних активів;
 - 3Г – загальна сума позабалансових зобов'язань.
- Н2 01.01.2018 рік = $13001053,6 / (84917260,40 + 3315322,9 + 0 - 1403030,0) \times 100\% = 15,0\%$;
- Н2 01.01.2019 рік = $13200548,0 / (82112317,1 + 16268754,4 + 0 - 1039229,3) \times 100\% = 13,56\%$;
- Н2 01.01.2020 рік = $12355512,0 / (78773324,6 + 22003083,8 + 0 - 6712947,8) \times 100\% = 13,13\%$;
- Н2 01.01.2021 рік = $18132364,0 / (77126829,0 + 21745810,8 + 39386662,3 - 3462590,60) \times 100\% = 13,45\%$;
- Н2 01.01.2022 рік = $18017403,30 / (81193163,2 + 24180627,6 + 78773324,6 - 887373,0) \times 100\% = 9,83\%$.

З аналізу нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) випливає, що цей показник має становити $H2 \geq 20\%$. В період 2018 – 2021 роки фінансова безпека банку перебуває в межах середнього рівня. У 2022 році фінансова безпека банку перебуває в межах низького рівня.

3. Знаходимо норматив достатності основного капіталу (Н3) у період 2018 – 2022 роки за формулою:

$$H3 = ВГ(о) \cdot РК \times 100\%, \quad (2.3)$$

де:

- ВГ(о) – загальна сума вимог за всіма видами кредитів

виданих платіжною установою, установою електронних грошей, оператором поштового зв'язку одній особі;

– РК – регулятивний капітал.

– НЗ 01.01.2018 рік = $9402133,3 / (84917260,40 + 3315322,9 + 0 - 1403030,0) * 100\% = 10,83\%$;

– НЗ 01.01.2019 рік = $9249209,1 / (82112317,1 + 16268754,4 + 0 - 1039229,3) * 100\% = 9,50\%$;

– НЗ 01.01.2020 рік = $9084195,3 / (78773324,6 + 22003083,8 + 0 - 6712947,8) * 100\% = 9,66\%$;

– НЗ 01.01.2021 рік = $12541509,7 / (77126829,0 + 21745810,8 + 39386662,3 - 3462590,60) * 100\% = 9,30\%$;

– НЗ 01.01.2022 рік = $13762610,6 / (81193163,2 + 24180627,6 + 78773324,6 - 887373,0) * 100\% = 7,51\%$.

Проаналізувавши показник для певного періоду можемо зробити такі висновки: норматив достатності основного капіталу повинен бути $\geq 4\%$. В період 2018 – 2022 роки норматив знаходиться в допустимих межах. Зона високої рівня фінансової безпеки.

4. Розрахуємо норматив поточної ліквідності (Н5) за певний період за формулою:

$$Н4 = ВГ(д) РК \times 100\%, \quad (2.4)$$

де:

– ВГ(д) – загальна сума вимог за всіма видами

короткострокових;

– кредитів на всіх осіб (користувачів), виданих платіжною установою, установою електронних грошей, оператором поштового зв'язку;

– РК – регулятивний капітал.

– Н5 01.02.2018 рік = $(31828763,0 / 168042602,0) * 100\% = 108,94\%$;

– Н5 01.02.2019 рік = $(207595573,0 / 188936207,0) * 100\% = 109,9\%$;

– Н5 01.02.2020 рік = $(224660648,0 / 201534575,0) * 100\% = 111,47\%$;

- Н5 01.02.2021 рік = $(254702593,0/232658942,0)*100\% = 109,47\%$;
- Н5 01.02.2022 рік = $(234924030,0/213161834,0)*100\% = 110,21\%$.

Норматив поточної ліквідності встановлюється для визначення збалансованості між строками погашення та сумою ліквідних активів і зобов'язань банку. Має бути в межах $H5 \geq 40\%$. Цей показник в період 2018 – 2022 роки знаходиться в межах високого рівня фінансової безпеки.

5. Обчислимо норматив короткострокової ліквідності (Н6) для кожного періоду за формулою:

$$H6 = A_{\text{л}} / K3 \cdot 100, \quad (2.5)$$

де:

- $A_{\text{л}}$ – ліквідних активів;
- (К3) – короткострокові зобов'язань.
- Н6 01.01.2018 рік = $(217751969,0/199209255,0)*100\% = 109,31\%$;
- Н6 01.01.2019 рік = $(249101121,0/229549213,0)*100\% = 108,52\%$;
- Н6 01.01.2020 рік = $(233538884,0/211603685,0)*100\% = 110,37\%$;
- Н6 01.01.2021 рік = $(234907312,0/213037422,0)*100\% = 110,26\%$;
- Н6 01.01.2022 рік = $(242998105,0/219330001,0)*100\% = 110,79\%$.

Норматив короткострокової ліквідності встановлюється для управління здатністю банків виконувати короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів. Норматив знаходиться в межах $H6 \geq 20\%$. За період 2018 – 2022 роки банк знаходиться в межах зони високого рівня фінансової безпеки.

6. Визначимо норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) для кожного періоду за формулою:

$$H7 = Zc / PK1 \cdot 100\% \quad (2.6)$$

де:

- Zc – сукупна заборгованість за строковими депозитами;
- $PK1$ – регулятивний капітал.

- Н7 01.01.2018 рік = $(3966929,0/13001053,6) * 100 \% = 30,51\%$;
- Н7 01.01.2019 рік = $(4495295,0/13200548,0) * 100 \% = 34,05\%$;
- Н7 01.01.2020 рік = $(1934939,0/12355512,0) * 100 \% = 15,66\%$;
- Н7 01.01.2021 рік = $(1963116,0/18132364,0) * 100 \% = 10,83\%$;
- Н7 01.01.2022 рік = $(2716173,0/18017403,0) * 100 \% = 15,07\%$.

Виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань. Даний показник повинен бути в межах $H7 \geq 25\%$. У 2018 та 2019 роках банк знаходиться в межах зони високого рівня фінансової безпеки. 2020, 2022 роки банк знаходиться в межах зони середнього рівня фінансової безпеки. 2021 рік банк знаходиться у межах зони низького рівня фінансової безпеки.

7. Обчислимо норматив великих кредитних ризиків (Н8) для кожного періоду за формулою:

$$H8 = Zв/Рк * 100*, \quad (2.7)$$

де:

- Зв - сукупна заборгованість за строковими депозитами;
 - РК - регулятивний капітал банку.
- Н8 01.01.2018 рік = $(715110,0/1300105,6) * 100 \% = 55,0 \%$;
 - Н8 01.01.2019 рік = $(6966363,0/13200548,0) * 100 \% = 52,78\%$;
 - Н8 01.01.2020 рік = $(6516101,0/12355512,0) * 100 \% = 52,74\%$;
 - Н8 01.01.2021 рік = $(7671720,0/18132364,0) * 100 \% = 42,31\%$;
 - Н8 01.01.2022 рік = $(8603385,0/18017403,3) * 100 \% = 47,75\%$.

Норматив кредитного ризику, що є елементом економічних нормативів банку, спрямований на запобігання надмірній концентрації кредитного ризику в банках. Неплатоспроможність одного або декількох контрагентів може призвести до нестабільності і банкрутства. Норматив повинен бути $H8 \leq 800\%$. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться у зоні високого рівня фінансової безпеки, тобто розмір великих кредитних ризиків незначний.

8. Визначимо коефіцієнт концентрації власного капіталу ($K_{\text{конц.ВК}}$)

для певного періоду за формулою:

$$K_{\text{конц. ВК}} = \text{ВК} / \text{Б} * 100\%, \quad (2.8)$$

де:

- ВК – власний капітал, тис. грн.;
- Б – баланс, тис. грн.
- $K_{\text{конц. ВК}} 01.01.2018 \text{ рік} = 18542714,0 / 217751969,0 * 100\% = 8,0\%$;
- $K_{\text{конц. ВК}} 01.01.2019 \text{ рік} = 19551908,0 / 249101121,0 * 100\% = 8,0\%$;
- $K_{\text{конц. ВК}} 01.01.2020 \text{ рік} = 21935199,0 / 233538884,0 * 100\% = 9,0\%$;
- $K_{\text{конц. ВК}} 01.01.2021 \text{ рік} = 21869890,0 / 234907120,0 * 100\% = 9,0\%$;
- $K_{\text{конц. ВК}} 01.01.2022 \text{ рік} = 23668104,0 / 242998105,0 * 100\% = 10,0\%$.

Обмеження коефіцієнта концентрації власного капіталу в тому, що чим вище показник, тим більша концентрація власного капіталу. За період 2018 – 2022 роки банк знаходиться у зоні критичного рівня фінансової безпеки. Це свідчить про те, що власний капітал банку займає невелику частку у балансі банку.

9. Обчислимо коефіцієнт надійності для кожного року за формулою:

$$K_{\text{над}} = \text{ВК} / \text{Заг. З} * 100\%, \quad (2.9)$$

де:

- де ВК – власний капітал, тис. грн.;
- ЗБ – зобов'язання, тис. грн.
- $K_{\text{над}} 01.01.2018 \text{ рік} = 18542714,0 / 199209255,0 * 100\% = 9,0\%$;
- $K_{\text{над}} 01.01.2019 \text{ рік} = 19551908,0 / 229549213,0 * 100\% = 9,0\%$;
- $K_{\text{над}} 01.01.2020 \text{ рік} = 21935199,0 / 211603685,0 * 100\% = 10,0\%$;
- $K_{\text{над}} 01.01.2021 \text{ рік} = 21869890,0 / 213037230,0 * 100\% = 10,0\%$;
- $K_{\text{над}} 01.01.2022 \text{ рік} = 23668104,0 / 219330001,0 * 100\% = 11,0\%$.

Показує, якою мірою інвестиції банку покривають можливі збитки. Аналіз цього показника свідчить про те, що даний показник повинен бути $K_{\text{над}} \geq 4\%$. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться в межах високого рівня фінансової безпеки. Що свідчить про надійність банку.

10. Розрахуємо коефіцієнт співвідношення власного капіталу та зобов'язань (Кспіввід.ВК/ЗБ) для кожного періоду за формулою:

$$\text{Кспіввід.ВК/ЗК} = \text{ВК} / \text{ЗБ} * 100\%, \quad (2.10)$$

де:

- ВК – власний капітал, тис. грн.;
- ЗБ – зобов'язання, тис. грн.
- Кспіввід.ВК/ЗБ 01.01.2018 рік = $18542714,0 / 199209255,0 * 100\% = 9,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗБ 01.01.2019 рік = $19551908,0 / 229549213,0 * 100\% = 8,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗБ 01.01.2020 рік = $21935199,0 / 211603685,0 * 100\% = 10,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗБ 01.01.2021 рік = $21869890,0 / 213037422,0 * 100\% = 10,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗБ 01.01.2022 рік = $23668104,0 / 219330001,0 * 100\% = 11,0\%$.

Виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань. Показник повинен бути $\text{Кспіввід. ВК/ЗБ} \geq 8\%$. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться в межах високого рівня фінансової безпеки. Це свідчить про те, що банк має достатній власний капітал, щоб покрити зобов'язання.

11. Визначимо коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів (Кспіввід.ВК/ЗК) для кожного періоду за формулою:

$$\text{Кспіввід.ВК/ЗК} = \text{ВК} / \text{ЗК} * 100\%, \quad (2.11)$$

де:

- ВК – власний капітал, тис. грн.;
- ЗК – залучені кошти, тис. грн.
- Кспіввід.ВК/ЗК 01.01.2018 рік = $18542714,0 / 6618734,0 * 100\% = 280,0\%$;

- Кспіввід.ВК/ЗК 01.01.2019 рік = $19551908,0 / 4430083,0 * 100\% = 441,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗК 01.01.2020 рік = $21935199,0 / 16196972,0 * 100\% = 135,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗК 01.01.2021 рік = $21869890,0 / 10726054,0 * 100\% = 204,0\%$;
- Кспіввід.ВК/ЗК 01.01.2022 рік = $23668104,0 / 8022455,0 * 100\% = 295,0\%$.

Аналіз цього показника свідчить про наступне: Кспіввід ВК/ЗК, чим більше значення коефіцієнта, тим менше залежність від запозичених коштів.

У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться у межах високого рівня фінансової безпеки, тобто банк стабільний та не залежить від зовнішніх кредиторів.

12.Обчислимо коефіцієнт фінансового важеля (левериджу) (Кфін.важ) для кожного періоду за формулою:

$$\text{Кфін.важ} = \text{ПК} / \text{ВК} * 100\%, \quad (2.12)$$

де:

- ПК – позиковий капітал, тис. грн.;
- ВК – власний капітал, тис. грн.
- Кфін.важ 01.01.2018 рік = $6618734,0 / 18542714,0 * 100\% = 36,0\%$;
- Кфін.важ 01.01.2019 рік = $4430083,0 / 19551908,0 * 100\% = 23,0\%$;
- Кфін.важ 01.01.2020 рік = $16196972,0 / 21935199,0 * 100\% = 74,0\%$;
- Кфін.важ 01.01.2021 рік = $10726054,0 / 21869890,0 * 100\% = 49,0\%$;
- Кфін.важ 01.01.2022 рік = $8022455,0 / 23668104,0 * 100\% = 34,0\%$.

Фінансовий важіль – коефіцієнт, який відображає позитивний або негативний ефект. Чим вище даний показник, тим вище рентабельність власного капіталу та навпаки. У 2018 – 2019 роки, 2022 рік банк знаходиться у межах низького рівня фінансової безпеки, тобто позикові засоби

переважають над власним капіталом. У 2020 - 2021 роки банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки.

13. Обчислимо коефіцієнт концентрації статутного капіталу у власному капіталі ($K_{\text{конц.СК}}$) для кожного періоду за формулою:

$$K_{\text{конц.СК}} = \text{СК} / \text{ВК} * 100\%, \quad (2.13)$$

де:

- СК – статутний капітал, тис. грн.;
- ВК – власний капітал, тис. грн.
- $K_{\text{конц.СК}}$ 01.01.2018 рік = $49724980,0 / 18542714,0 * 100\% = 26,8\%$;
- $K_{\text{конц.СК}}$ 01.01.2019 рік = $49724980,0 / 19551908,0 * 100\% = 25,4\%$;
- $K_{\text{конц.СК}}$ 01.01.2020 рік = $49724980,0 / 21935199,0 * 100\% = 22,7\%$;
- $K_{\text{конц.СК}}$ 01.01.2021 рік = $49724980,0 / 21869890,0 * 100\% = 22,7\%$;
- $K_{\text{конц.СК}}$ 01.01.2022 рік = $49724980,0 / 23668104,0 * 100\% = 21,0\%$.

Проаналізувавши даний показник можна зробити такі висновки: статутний капітал показує кошти учасників в майно банку. Чим більше даний коефіцієнт, тим більша кількість акцій у учасників. У період 2018 – 2022 роки статутний капітал не змінювався, а відбувалися зміни у власному капіталі. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться у межах середнього рівня фінансової безпеки.

14. Визначимо коефіцієнт питомої ваги високоліквідних коштів у обсязі чистих активів банку ($K_{\text{пвЧВЛА}}$) для кожного періоду за формулою:

$$K_{\text{пвЧВЛА}} = \text{ВА} / \text{ЧВЛА} * 100\%, \quad (2.14)$$

де:

- ВА – сума високоліквідних активів, тис. грн.;
- ЧВЛА – чисті активи банку, тис. грн.
- $K_{\text{пвЧВЛА}}$ 01.01.2018 рік = $(10600815,0 + 10910047,0) / (217751969,0 - 199209255,0) * 100\% = 116,0\%$;
- $K_{\text{пвЧВЛА}}$ 01.01.2019 рік = $(36692395,0 + 20155539,0) / (249101121,0 - 229549213,0) * 100\% = 290,0\%$;

– КпвЧВЛА 01.01.2020 рік = $26514696,0 / (233538884,0 - 211603685,0) * 100\% = 121,0\%$;

– КпвЧВЛА 01.01.2021 рік = $19000631,0 / (234907312,0 - 213037422,0) * 100\% = 87,0\%$;

– КпвЧВЛА 01.01.2022 рік = $23636065,0 / (242998105,0 - 219330001,0) * 100\% = 100,0\%$.

Аналіз цього показника свідчить про наступне: чим більший – тим більше запас ліквідності банку. Високоліквідні активи не приносять прибутку. Значення даного показника в межах 20% – 25%. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на критичному рівні фінансової безпеки, тому що велика часто непрацюючих активів.

15. Обчислимо коефіцієнт співвідношення високоліквідних коштів і зобов'язань банку (Кспіввід.ВЛА/З) для кожного періоду за формулою:

$$\text{Кспіввід.ВЛА/З} = \text{ВЛА} / \text{З} * 100\%, \quad (2.15)$$

де:

- ВЛА- сума високоліквідних коштів банку, тис. грн.;
- З – зобов'язання, тис. грн.

– Кспіввід.ВЛА/З 01.01.2018 рік = $21510862,0 / 199209255,0 * 100\% = 10,80\%$;

– Кспіввід.ВЛА/З 01.01.2019 рік = $56847934,0 / 229549213,0 * 100\% = 24,76\%$;

– Кспіввід.ВЛА/З 01.01.2020 рік = $26514696,0 / 211603685,0 * 100\% = 12,53\%$;

– Кспіввід.ВЛА/З 01.01.2021 рік = $19000631,0 / 213037422,0 * 100\% = 8,92\%$;

– Кспіввід.ВЛА/З 01.01.2022 рік = $23636065,0 / 219330001,0 * 100\% = 10,78\%$.

Зробивши аналіз коефіцієнта можемо зробити такий висновок, що значення показника $\text{Кспіввід. ВЛА/З} \geq 100\%$, тобто всі зобов'язання банку

повинні повністю покриватися активами. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться в межах критичного рівня фінансової безпеки, тобто зобов'язання не покриваються активами.

16. Розрахуємо коефіцієнт співвідношення високоліквідних коштів і процентних зобов'язань банку (Кспіввід.ВлА/ПрЗ) для кожного періоду за формулою:

$$\text{Кспіввід.ВлА/ПрЗ} = \text{ВлА} / \text{ПрЗ} * 100\%, \quad (2.16)$$

де:

- ВлА – сума високоліквідних коштів, тис. грн.;
- ПрЗ – процентні зобов'язання банку, тис. грн.
- Кспіввід. ВлА/ПрЗ 01.01.2018 рік = $21510862,0 / 154070528,0 * 100\% = 13,96\%$;
- Кспіввід. ВлА/ПрЗ 01.01.2019 рік = $56847934,0 / 202201080,0 * 100\% = 28,11\%$;
- Кспіввід. ВлА/ПрЗ 01.01.2020 рік = $26514696,0 / 191991787,0 * 100\% = 13,81\%$;
- Кспіввід. ВлА/ПрЗ 01.01.2021 рік = $19000631,0 / 199061066,0 * 100\% = 9,54\%$;
- Кспіввід. ВлА/ПрЗ 01.01.2022 рік = $23636065,0 / 208192440,0 * 100\% = 11,35\%$.

Аналіз цього показника показує, що процентні зобов'язання банку покриваються 100% його активами. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на критично низькому рівні фінансової безпеки. Тобто процентні зобов'язання погано покриваються високоліквідними коштами.

17. Обчислимо коефіцієнт співвідношення виданих кредитів і депозитів (Кспіввід.Кр/Д) для кожного року за формулою:

$$\text{Кспіввід. Кр/Д} = \text{Кр} / \text{Д} * 100\%, \quad (2.17)$$

де:

- Кр – кредитні кошти, тис. грн.;

– Д – депозитні кошти, тис.грн.

– Кспіввід.Кр/Д 01.01.2018 рік = $67543176,0 / 68228344,0 * 100\% = 98,0\%$;

– Кспіввід.Кр/Д 01.01.2019 рік = $65168344,0 / 67168347,0 * 100\% = 97,0\%$;

– Кспіввід.Кр/Д 01.01.2020 рік = $63226077,0 / 67560747,0 * 100\% = 93,0\%$;

– Кспіввід.Кр/Д 01.01.2021 рік = $74754086,0 / 77580733,0 * 100\% = 96,0\%$;

– Кспіввід.Кр/Д 01.01.2022 рік = $83317683,0 / 74655687,0 * 100\% = 111,0\%$.

Оцінка цього показника здійснюється в динаміці: чим більше значення, тим нижча ліквідність банку. Значення даного показника в межах 70% – 80%. За період 2018 - 2022 роки банк знаходиться в межах високого рівня фінансової безпеки. Це свідчить про те, що надходження депозитів до банку покриває кредити, які банк видає клієнтам.

18. Визначимо рентабельність статутного капіталу банку (РСК) за формулою:

$$РСК = ЧП/СК * 100\% , \quad (2.18)$$

де:

– ЧП – чистий прибуток, тис. грн.;

– СК – статутний капітал, тис. грн.

– РСК 01.01.2018 рік = $5450246,0 / 18542714,0 * 100\% = 29,0\%$;

– РСК 01.01.2019 рік = $5491640,0 / 19551908,0 * 100\% = 28,0\%$;

– РСК 01.01.2020 рік = $7986004,0 / 21935199,0 * 100\% = 36,0\%$;

– РСК 01.01.2021 рік = $1364517,0 / 21869890,0 * 100\% = 6,0\%$;

– РСК 01.01.2022 рік = $2364230,0 / 23668104,0 * 100\% = 10,0\%$.

Провівши аналіз рентабельності статутного капіталу бачимо наступне: чим вищий показник, тим краща рентабельність статутного капіталу. У період

2018 – 2020 роки банк знаходиться у межах середнього рівня фінансової безпеки. У 2021 – 2022 роках банк знаходиться на низькому рівні фінансової безпеки. Це свідчить про те, що маленький прибуток у вкладеному статутному капіталі.

19. Визначимо рентабельність чистих активів (РА) для кожного період за формулою:

$$РА = P * 100\% / (A/2), \quad (2.19)$$

де:

- Р – прибуток до оподаткування, тис. грн.;
- А – середнє значення загальних активів, тис. грн.;
- РА 01.01.2019 рік = $254190,0 * 100 / (249101121,0/2) = 0,20\%$;
- РА 01.01.2020 рік = $2732378,0 * 100 / (233538884,0/2) = 2,19\%$;
- РА 01.01.2021 рік = $1053291,0 * 100 / (234907312,0/2) = 0,89\%$;
- РА 01.01.2022 рік = $6777263,0 * 100 / (242998105,0/2) = 5,57\%$.

Даний показник показує наскільки ефективно використовуються чисті активи, тобто власний капітал та довгострокові зобов'язання. Чим більше показник, тим краще використання. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на критично низькому рівні фінансової безпеки. Це свідчить про нерівномірне використання активів.

20. Обчислимо рентабельність доходів (Рд) для кожного період за формулою:

$$Рд = (Пбаз/Дзв) - (Пбаз/Дбаз) * 100\%, \quad (2.20)$$

де:

- Пбаз – прибуток попереднього(базового періоду), тис. грн.;
- Дзв – дохід звітного періоду, тис. грн.;
- Дбаз – дохід базового періоду, тис. грн.
- Рд 01.01.2018 рік = $(10064183,0/1622391,0) - (8590983,0/1622391,0) * 100\% = 90,0 \%$;
- Рд 1.01.2019 рік = $(859098,0/324851,0) - (859098,0/327719,0) * 100\% =$

=2,45%;

– Рд 01.01.2020 рік $= (13885556,0 / 2721657,0) - (13885556,0 / 2732378,0) * 100\% = 2,0\%$;

– Рд 01.01.2021 рік $= (1263799,0 / 1053291,0) - (1263799,0 / 2721657,0) * 100\% = 153,0\%$;

– Рд 01.01.2022 рік $= (6777263,0 / 2116331,0) - (6777263,0 / 6728209,0) * 100\% = 20,0\%$.

Оцінка рентабельності доходів свідчить про наступне: чим більше показник, тим краща рентабельність доходів. У 2018 році банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки. 2019 – 2020 роки – критичний рівень фінансової безпеки. 2021 – 2022 роки – високий рівень фінансової безпеки.

Це свідчить про вміння банку правильно використовувати доходи.

21. Розрахуємо рентабельність капіталу (ROE) за формулою:

$$ROE = \Pi / BK * 100\%, \quad (2.21)$$

де:

- Π - прибуток/(збиток) після оподаткування, тис. грн.;
- BK - власний капітал, тис. грн.
- ROE 01.01.2018 рік $= 32771,0 / 18542714,0 * 100\% = 0,18\%$;
- ROE 01.01.2019 рік $= 254190,0 / 19551908,0 * 100\% = 1,30\%$;
- ROE 01.01.2020 рік $= 2732378,0 / 21935199,0 * 100\% = 12,45\%$;
- ROE 01.01.2021 рік $= 1053291,0 / 21869890,0 * 100\% = 4,82\%$;
- ROE 01.01.2022 рік $= 6777263,0 / 23668104,0 * 100\% = 28,63\%$.

Аналіз рентабельності показує, які доходи заробляє банк. Чим вище показник, тим вище буде ринкова ціна та забезпечує залучення капіталу для подальшого розвитку банку. Даний показник $\geq 15\%$. У період 2018 – 2019 роки, 2021 рік банк знаходиться на критичному рівні фінансової безпеки. У 2020 році відбувається переміщення банку на середній рівень фінансової безпеки. У 2022 році рівень високої фінансової безпеки.

22. Розрахуємо рентабельність активів (ROA) для кожного періоду за

формулою:

$$ROA = \Pi / A, \quad (2.22)$$

де:

- Π – прибуток, тис. грн.;
- A – активи, тис. грн.
- ROA 01.01.2018 рік = $162239,0 / 217751969,0 * 100\% = 0,07\%$;
- ROA 01.01.2019 рік = $2736323,0 / 24910121,0 * 100\% = 10,98\%$;
- ROA 01.01.2020 рік = $1053291,0 / 24910112,0 * 100\% = 4,22\%$;
- ROA 01.01.2021 рік = $849353,0 / 234907312,0 * 100\% = 0,36\%$;
- ROA 01.01.2022 рік = $6777263,0 / 242998105,0 * 100\% = 2,79\%$.

Оцінка цього показника свідчить про те, наскільки ефективно використовуються активи для отримання прибутку. Чим більше значення, тим ефективніше використання. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на критичному рівні фінансової безпеки. Це свідчить про неефективне використання активів.

23. Обчислимо чисту відсоткову маржу (ЧпрМ) для кожного періоду за формулою:

$$\text{ЧпрМ} = \text{ЧпрД} / A * 100\%, \quad (2.23)$$

де:

- ЧпрД – чистий процентний дохід, тис. грн.;
- A – активи, тис. грн.
- ЧпрМ 01.01.2018 рік = $5450246,0 / 217751969,0 * 100\% = 2,50\%$;
- ЧпрМ 01.01.2019 рік = $5491640,0 / 249101121,0 * 100\% = 2,20\%$;
- ЧпрМ 01.01.2020 рік = $7986004,0 / 233538884,0 * 100\% = 3,42\%$;
- ЧпрМ 01.01.2021 рік = $13364517,0 / 234907312,0 * 100\% = 5,68\%$;
- ЧпрМ 01.01.2022 рік = $10439967,0 / 242998105,0 * 100\% = 4,30\%$.

Чиста відсоткова маржа дає змогу оцінити здатність утворювати чистий відсотковий дохід. Чим вище показник, тим ефективніше утворюється відсотковий дохід. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на

критичному рівні фінансової безпеки. Тобто існують причини, котрі заважають отримувати чистий відсотковий дохід.

24. Обчислимо норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) для кожного періоду за формулою:

$$H9 = Z_{ін} / (OK + ДК - B1) * 100\%, \quad (2.24)$$

де:

– $Z_{ін}$ - сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб, тис. грн.;

– ОК – загальна сума основного капіталу, тис. грн.;

– ДК – загальна сума додаткового капіталу, тис. грн.;

– B1 – балансова вартість активів, тис. грн.

– $H9$ 01.01.2018 рік = $45138727,0 / (9402133,3 + 3656140,3 - 217751,0) = 3,51\%$;

– $H9$ 01.01.2019 рік = $9044890,0 / (9249209,1 + 4008558,9 - 2491011,0) = 0,84\%$;

– $H9$ 01.01.2020 рік = $19611898,0 / (9084195,3 + 3328536,7 - 2335388,0) = 1,95\%$;

– $H9$ 01.01.2021 рік = $13976356,0 / (12541509,7 + 5642712,6 - 2349073,0) = 0,88\%$;

– $H9$ 01.01.2022 рік = $11137561,0 / (13762610,6 + 4306780,20 - 2429981,0) = 0,71\%$.

Проаналізувавши даний показник можемо зробити такий висновок: максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами $H9 \geq 5\%$. У 2018 року банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки. У період 2019 – 2022 роки банк знаходиться на низькому

рівні фінансової безпеки. Тобто банк надав достатній рівень кредитів, позик одному інсайдеру.

25. Розрахуємо коефіцієнт загальної кредитної активності (Ккр. акт) за формулою:

$$K_{кр.а} = K_{р.В.} / A * 100\%, \quad (2.25)$$

де:

- Кр.В. – кредитні вкладення, тис.грн.,
- А – загальні активи, тис. грн.
- $K_{кр.а} \text{ 01.01.2018 рік} = (67543176,0/217751969,0) * 100\% = 31,0\%;$
- $K_{кр.а} \text{ 01.01.2019 рік} = (65168344,0/249101210,0) * 100\% = 26,10\%;$
- $K_{кр.а} \text{ 01.01.2020 рік} = (63226077,0/233538884,0) * 100\% = 27,0\%;$
- $K_{кр.а} \text{ 01.01.2021 рік} = (74754086,0/234907312,0) * 100\% = 32,0\%;$
- $K_{кр.а} \text{ 01.01.2022 рік} = (11524484,0/242988105,0) * 100\% = 47,4\%.$

Зміни в кредитному портфелі пов'язані зі змінами проблемних кредитів (прострочених та безнадійних). У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки. Це свідчить про незначні зміни у структурі кредитного портфелю.

26. Визначимо коефіцієнт концентрації проблемних кредитів в чистих активах (Кконц КрПр/ЧА) для кожного періоду за формулою:

$$K_{конц \text{ КрПр/ЧА}} = K_{р.В.} / ЧА * 100\%, \quad (2.26)$$

де:

- КрПр – проблемні кредити, тис.грн.;
- ЧА – чисті активи, тис.грн.
- $K_{конц \text{ КрПр/ЧА 01.01.2018 рік}} = 10965932,0/18542714,0 * 100\% = 59,14\%;$
- $K_{конц \text{ КрПр/ЧА 01.01.2019 рік}} = 112583,0/19551908,0 * 100\% = 0,57\%;$
- $K_{конц \text{ КрПр/ЧА 01.01.2020 рік}} = 46350,0/21935199,0 * 100\% = 0,21\%,$

– Кконц КрПр/ЧА 01.01.2021 рік = $1079230,0 / 21869890,0 * 100\% = 4,93\%$;

– Кконц КрПр/ЧА 01.01.2022 рік = $791740,0 / 23668104,0 * 100\% = 3,34\%$;

Коефіцієнт показує проблемні кредити в чистих активах. Чим нижче показник, тим менше проблемних кредитів і змога їх погасити власними коштами. У 2018 році банк знаходиться на низькому рівні фінансової безпеки, у зв'язку з великою кількістю проблемних кредитів. У період 2019 – 2022 роки банк знаходиться на високому рівні фінансової безпеки. Це свідчить про незначну кількість проблемних кредитів та змогу погасити їх без значної втрати активів.

27. Визначимо коефіцієнт проблемних прострочених кредитів у кредитному портфелі (КПрКр/КрПортф) для кожного року за формулою:

$$\text{КПрКр/КрПортф} = \text{ПрКр} / \text{КрПортф} * 100\%, \quad (2.27)$$

де:

– де ПрКр – проблемні прострочені кредити, тис. грн.;

– КрПортф – кредитний портфель, тис. грн.

– КПрКр/КрПортф 01.01.2018 рік = $10965932,0 / 67543176,0 * 100\% = 16,23\%$;

– КПрКр/КрПортф 01.01.2019 рік = $112583,0 / 65168344,0 * 100\% = 0,17\%$;

– КПрКр/КрПортф 01.01.2020 рік = $46350,0 / 63226077,0 * 100\% = 0,07\%$;

– КПрКр/КрПортф 01.01.2021 рік = $1079230,0 / 87385613,0 * 100\% = 1,23\%$;

– КПрКр/КрПортф 01.01.2022 рік = $791740,0 / 106426597,0 * 100\% = 0,74\%$.

Аналіз коефіцієнту непрацюючих кредитів показує, що чим нижчий цей показник, тим менша кількість прострочених кредитів у кредитному портфелі. У 2018 році банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки. У період 2019 – 2022 роки – високий рівень фінансової безпеки. Це свідчить про незначну кількість прострочених кредитів.

28. Обчислимо коефіцієнт покриття кредитів власним капіталом (КпокрВК) для певного періоду за формулою:

$$\text{КпокрВК} = \text{ВК} / \text{КрПортф} * 100\%, \quad (2.28)$$

де:

- де ВК – власний капітал, тис. грн.,
- КрПортф – кредитний портфель, тис. грн.
- КпокрВК 01.01.2018 рік = $18542714,0 / 67543176,0 * 100\% = 27,45\%$;
- КпокрВК 01.01.2019 рік = $19551908,0 / 65168344,0 * 100\% = 30,0\%$;
- КпокрВК 01.01.2020 рік = $21935199,0 / 63226077,0 * 100\% = 34,70\%$;
- КпокрВК 01.01.2021 рік = $21869890,0 / 87385613,0 * 100\% = 25,0\%$;
- КпокрВК 01.01.2022 рік = $23668104,0 / 106426597,0 * 100\% = 22,24\%$.

Коефіцієнт покриття кредитів вказує на те, якою мірою власний капітал може покрити кредити. Чим вищий показник, тим більше ймовірність покриття кредитів. У період 2018 – 2022 роки банк знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки. Це свідчить про стабільність і змogu покриття кредитів.

29. Розрахуємо норматив миттєвої ліквідності (Н4):

$$\text{Н4} = (\text{Кошти в касі} + \text{Кореспондентські рахунки}) / \text{З}, \quad (2.29)$$

де:

- З – зобов'язання, тис. грн.
- Н4 01.01.2018 = $((359046,0 + 19000631,0) / 1300105,60) * 100\% = 14,89\%$.

Даний показник не застосовується з 2019 року [36]. Норматив миттєвої ліквідності встановлюється з метою контролю за здатністю банківської

установи забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань високоліквідними активами. Показник повинен становити $H4 \geq 20 \%$. У 2018 році банк знаходиться у зоні середнього рівня фінансової безпеки банку.

На основі аналізу показників фінансової безпеки можна зробити наступні висновки (табл. 2.4):

- показники адекватності капіталу знаходяться на середньому рівні протягом 2018 – 2022 років;
- показники ліквідності змінюються від низького рівня фінансової безпеки у 2018 – 2019 роках до високого рівня фінансової безпеки;
- прибутковість «Ощадбанку» знаходиться в зоні кризового рівня фінансової безпеки у 2018 – 2020 роках та покращується у 2021 – 2022 роках; якість активів банку є стабільною та знаходиться на середньому рівні фінансової безпеки протягом 2018 – 2022 років.

Таблиця 2.4 – Вихідні дані для експрес – оцінювання АТ «Ощадбанк» за 01.01.2018- 01.01.2022 рр.

Показники	01.01.2018	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022
1	2	3	4	5	6
Загальна сума регулятивного капіталу (РК), тис. грн.	13001053,6	13200548,0	12355512,0	18132364,0	18017403,3
Загальна сума основного капіталу (ОК), тис. грн.	9402133,6	9249209,1	9084195,3	12541509,7	137626'0,6
Загальна сума додаткового капіталу (ДК), тис. грн.	3656140,3	4008558,9	3328536,7	5642712,6	4306780,20
Загальна сума відвернення (В), тис. грн.	57220,0	57220,0	57220,0	51858,4	51987,5
Величина непокритого кредитного ризику (НКР), тис. грн.	1403030,0	1039229,3	67129447,8	3462590,6	887373,0
Сукупна сума відкритої валютної позиції за всіма іноземними валютами та банківськими металами (СВП), тис. грн	3 315 322,9	16 268 754,4	22 006 083,8	21 745 810,8	24 180 627,6

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
Сумарні активи зменшені на суму відповідних резервів /уцінки та суми забезпечення, зважені на відповідний коефіцієнт ризику залежно від групи ризику (Ар)	84917260,4	82112318,1	78773324,6	77126829,0	81193163,2
Мінімальний розмір операційного ризику (ОР). *10, тис, грн.	0	0	0	39386662,3	78773324,6
Активи банку з кінцевим строком погашення/продажу до 31 дня (А), тис. грн.	31828763,0	207595573,0	224660648,0	25470259,0	234924030,0
Зобов'язання банку з кінцевим строком погашення/продажу до 31 дня (Зп), тис, грн.	168042602,0	188936207,0	201534575,0	232658942,0	213161834,0
Ліквідні активи з кінцевим строком погашення продажу до одного року (Ал), тис. грн.	217751969,0	249101121,0	233538884,0	234907312,0	242998105,0
Зобов'язання банку з кінцевим строком погашення/продажу до одного року (З1), тис, грн.	199209255,0	229549213,0	211693685,0	213037422,0	219330001,0
Сумарні активи зменшені на суму відповідних резервів /уцінки та суми забезпечення, зважені на відповідний коефіцієнт ризику залежно від групи ризику (Ар)	84917260,4	82112318,1	78773324,6	77126829,0	81193163,2

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6
Сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів), усіх пов'язаних з банком осіб (Зс), тис. грн.	3966929,0	4495295,0	1934939,0	1963116,0	2716173,0
Сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів (або групи пов'язаних контрагентів), усіх пов'язаних з банком осіб (Зв)	715110,0	6966363,0	6516101,0	7671720,0	8603385,0
сукупна заборгованість за депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб. (Зін), тис. грн.	45138727,0	9044890,0	19611898,0	13976356,0	11137561,0
балансова вартість активів, тис. грн.	2177519,0	2491011,0	2335388,0	2349073,0	249981,0

Наразі економіка країни переживає складні кризові процеси. У цих умовах вкрай важливим є пошук наявних резервів підвищення прибутковості, що дозволить банку безперебійно функціонувати та здійснювати важливі та стабільні фінансові результати. Висока вартість позикових коштів, стрімке знецінення валюти та зміни на внутрішньому ринку підвищують важливість дослідження даного питання у умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Можна розділити такі рівні фінансової безпеки банку в залежності від негативної чи позитивної динаміки:

- зона катастрофічного рівня безпеки (наявність стабільно негативних тенденцій 100% у групах показників);
- зона критичного рівня безпеки (наявність груп показників більше 50% негативних значень);
- зона низького рівня фінансової безпеки (наявність однакової кількості позитивних та негативних показників-індикаторів, тобто 50% позитивні, 50% - негативні);
- зона середнього рівня безпеки (наявність негативних показників індикаторів менше 50%);
- зона високого рівня безпеки (наявність стабільних/або зростаючих позитивних тенденцій, тобто 100%).

Обчисливши показники, ми можемо зробити наступні висновки:

- запропонованими даними фінансової звітності АТ «Ощадбанк» за період з 2018 по 2022 роки, відбуваються як позитивні, так і негативні тенденції щодо фінансової безпеки банку.

За даними результатами було виявлені такі межі фінансової безпеки АТ «Ощадбанку» за кожною із виділених груп показників (табл. 2.5):

- за індикаторами достатності капіталу виявлено негативну тенденцію стабільного середнього рівня фінансової безпеки банку за період 2018-2022роки;

– за індикаторами ліквідності банку спостерігається стабільний рівень фінансової безпеки банку за 2018-2022 роки в межах низького рівня фінансової безпеки;

– за індикаторами рентабельності спостерігаються такі зміни від зони критичного рівня фінансової безпеки до зони низького рівня. Це свідчить про неправильне розставлення пріоритетів;

– за індикаторами якості активів можна зробити такий висновок: фінансова безпека знаходиться на середньому рівні. За результатами досліджень даних за 2018 - 2022 роки для АТ «Ощадбанк» побудуємо таблицю, в якій будуть відображені усі зміни.

Таблиця 2.5 – Межі розташування нормативів-індикаторів АТ «Ощадбанк» за 2018-2022

Група індикаторів	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5	6
Індикатор достатності капіталу	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки
Індикатори ліквідності банку	Зона низького рівня фін. безпеки	Зона низького рівня фін. безпеки	Зона високого рівня фін. безпеки	Зона високого рівня фін. безпеки	Зона високого рівня фін. безпеки
Індикатори рентабельності	Зона критичного рівня фін. безпеки	Зона критичного рівня фін. безпеки	Зона критичного рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки
Індикатори якості активів	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки	Зона середнього рівня фін. безпеки

Дані межі встановлюються за результатами нормативів, які показують фінансову безпеку банку при застосуванні показників – індикаторів. Індикатори якості і ризиковості активів знаходяться на середньому рівні у період 2018 – 2022 роки.

Фінансові показники: коефіцієнт концентрації проблемних кредитів зменшується з 59% у 2018 році до 3,34% у 2022 році, що свідчить про зменшення проблемних кредитів. Також прострочені проблемні кредити зменшуються з 16,23 % у 2018 році до 0,74% у 2022 році. Відбуваються зміни у покритті кредитів власним капіталом з 27,45% у 2018 році до 34,70% у 2020 році та зменшення до 22,24% у 2022 році [13].

Аналіз динаміки показників показує, що вони коливаються в різних діапазонах, що пов'язано зі змінами в балансі банку (табл. 2.6)

Таблиця 2.6 – Зміни активів АТ «Ощадбанк» за 2019 -2022 роки

Період	Показники, тис. грн	Зміна, тис. грн
1	2	3
1 квартал 2019	279640085	-11263934
2 квартал 2019	288339944	+8699859
3 квартал 2019	286090059	-2249885
4 квартал 2019	314295589	28205530
1 квартал 2020	313457973	-837616
2 квартал 2020	275812938	-37645035
3 квартал 2020	266290180	-9522758
4 квартал 2020	268752654	+2462474
1 квартал 2021	288524034	+19771380
2 квартал 2021	276441937	-12082097
3 квартал 2021	247441937	-29000975
4 квартал 2021	249937975	+2497013
1 квартал 2022	250224049	+286074
2 квартал 2022	246263859	-3960190
3 квартал 2022	268697567	+22433708
4 квартал 2022	298195034	+29497467

На основі такого аналізу можна оперативно управляти фінансовою безпекою банку, здійснювати фінансовий контроль, досягати найкращих фінансових результатів, мінімізувати загрози в процесі досягнення фінансових результатів у різні часові періоди.

Фінансова безпека допомагає запобігти негативним внутрішнім та зовнішнім чинникам. Запобігаючи втратам, банки краще підготовлені до досягнення ефективних результатів з точки зору прибутковості та стійкості.

Надійний банк приваблює як клієнтів, так і інвестиції. Він забезпечує своєчасне надання банківських послуг фізичним та юридичним особам, виконання зобов'язань перед усіма клієнтами та стійкість до фінансових криз.

2.3 Аналіз ефективності діяльності банку

Місія Ощадбанку – змінюватись та ініціювати позитивні зміни в країні, бути банком першого вибору, емоційно близьким кожному українцю.

Стратегічна мета – бути прибутковим, комерційно орієнтованим банком з високою стійкістю бізнесу, лідером у частині інновацій та задоволенні клієнтських потреб.

Здійснення фінансового аналізу результатів діяльності банківської установи дає змогу визначити ефективність функціонування банку, його фінансовий стан, доцільність та перспективи подальшої діяльності, а також платоспроможність і його ліквідність. Слід наголосити, що здійснення своєчасного аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи також важливе для визначення резервів та шляхів підвищення прибутковості банку. Зокрема, в сучасній практиці поширене здійснення комплексного аналізу доходів та витрат банківської установи.

Доходи банку можна представити таким чином:

- процентний дохід (доходи за кредити та депозити розміщені);
- комісійний дохід (від операцій, пов'язаних із розрахунково-касовим

обслуговуванням);

- чистий торгівельний дохід (від торгівлі іноземною валютою та 78-цінними паперами);
- інші доходи (не пов'язані з перерахованими вище операціями).

Попри роботу в умовах воєнного стану банк зберіг стабільність роботи та забезпечив прибуткову діяльність. Чистий прибуток Ощадку за підсумками 2022 року становить 690 млн грн*.

Порівняно з 2021 роком операційний дохід за 2022 рік зріс на 1,6 млрд грн і становить 21,7 млрд грн. Процентні доходи зросли на 1,1 млрд грн (до 22,4 млрд грн). При цьому процентні витрати зменшились на 0,4 млрд грн (до 7,5 млрд грн). Також збільшився обсяг чистого непроцентного доходу – на 0,8 млрд грн (до 7,6 млрд грн).

На результати Ощадку мала вплив і переоцінка фінансових інструментів – так, за наявності в портфелі банку цінних паперів з індексованою вартістю результат переоцінок фінансових інструментів та валютної позиції за підсумками року становить 4,8 млрд грн.

При оцінці ризиків Ощадбанк завжди дотримується консервативної позиції – він доформував резерви на 12,1 млрд грн. Це в 4,3 разу більше ніж у 2021 році, адже було зважено можливі втрати в звітному році внаслідок погіршення якості кредитного портфеля, викликаного активною війною.

У 2022 році Ощадбанк вступив до фонду гарантування вкладів фізосіб, сплативши 777 млн грн внесків, що відповідно зменшило обсяг річного прибутку порівняно з попереднім роком.

Стратегію Ощадбанку було розраховано на період п'ять років: з 2018 до 2022 року включно. Вона передбачала диверсифікацію та зростання бізнесу на основі якісного задоволення клієнтських потреб, внутрішньої оптимізації структури та процесів, розвитку цифрових каналів обслуговування клієнтів з поступовим виходом на високу й стабільну прибутковість до 2022 року.

Стратегія розвитку в такій редакції встановлювала стратегічні цілі та показники їх досягнення. Ключовими стратегічними цілями до 2022 року визначено:

- зростання активів, у т. ч. кредитного портфеля;
- зростання загальних активів до 334 млрд грн;
- зростання кредитного портфеля роздрібного бізнесу – досягнення частки ринку на рівні 11-13%;
- зростання кредитного портфеля ММСБ – досягнення частки ринку на рівні 7-10%;
- зростання кредитного портфеля корпоративного бізнесу – досягнення частки ринку на рівні 18%;
- зниження вартості ризику (COR) до 2%;
- підвищення дохідності капіталу (ROE) до 12%;
- зниження співвідношення витрат до доходів (CIR) до 63%.

У 2022 році Ощадбанк уклав з великими корпоративними клієнтами кредитні угоди на суму майже 14 млрд грн. При цьому кредитний портфель банку (брутто) збільшився на 24% та на початок 2023 року перевищив 108 млрд грн. Основний приріст кредитного портфеля відбувся в енергетиці, нафтогазовій та хімічній промисловості, торгівлі та сільському господарстві, будівництві та ремонті доріг, виробництві й переробці харчових продуктів.

Торік Ощадбанк став одним з ключових банків з підтримки ММСБ України. Гроші на розвиток бізнесу отримали більше 4 тисяч підприємств, в яких працюють до 100 тисяч українців. Кредитний портфель цього сегмента клієнтів становить 18,5 млрд грн. Протягом року він зріс на близько 90%.

Стабільне кредитування стало можливим завдяки успішному залученню коштів на рахунки громадян та бізнесу. Так, у 2022 році відбулось суттєве зростання залишків на рахунках фізичних осіб в Ощадбанку: відповідний портфель збільшився на 45 млрд грн – до 169 млрд грн (еквівалент в усіх валютах). Це є свідченням довіри до банку з боку клієнтів.

В умовах воєнного стану банк зберіг прибуткову діяльність. Консолідований чистий прибуток Ощадбанку за підсумками 2022 року становить 638,34 млн грн. Це означає, що за результатами роботи протягом року бюджет отримає від нас дивіденди.

У 2022 році Ощадбанк вступив до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, сплативши 777,2 млн грн внесків, що відповідно зменшило обсяг річного прибутку порівняно з попереднім роком. Адекватність регулятивного капіталу Ощадбанку станом на кінець року становила 14,48% при нормативі НБУ 10%.

Станом на кінець 2022 року розподіл активів Ощадбанку наступний:

- 53% – інвестиційний портфель;
- 31% – чистий кредитний портфель;
- 16% – інші активи.

Кредитний портфель представлено насамперед заборгованістю корпоративних клієнтів (67%), а також фізичних осіб (14%) та клієнтів ММСБ (19%). Портфель строкових депозитів на 90% складається з коштів фізичних осіб, на 8% – з коштів клієнтів ММСБ та на 2% – з коштів клієнтів корпоративного бізнесу.

Попри складну ситуацію в країні забезпечувалось обслуговування кредитного портфеля фізичних осіб. У результаті частка ринку Ощадбанку зросла до 8,6% (+1,7 в.п. за 2022 рік. Темпи скорочення кредитного портфеля за 2022 рік по банківській системі становлять 33%, по Ощадбанку 16%.

За портфелем пасивів фізичних осіб банк утримує 2 місце. Частка ринку Ощадбанку зросла до 17,9% (+1,2 в.п.). Темп приросту за 2022 рік пасивів фізичних осіб по банківській системі становить 28%, по Ощадбанку 37%. Частка пасивів роздрібного бізнесу в клієнтських пасивах банку досягла 72%. Загалом залишки коштів на рахунках фізичних осіб станом на кінець року становили 168,6млрд грн.

Приріст активної клієнтської бази за 2022 рік становить 89 тис. клієнтів незважаючи на міграцію за кордон та втрату клієнтів на тимчасово окупованих територіях.

За обсягом чистого кредитного портфеля клієнтів банк утримує перше місце протягом декількох років поспіль. За цим показником його частка на ринку зросла протягом 2022 року з 9,7% до 12,1%.

Ощадбанк має збалансовану структуру активів, забезпечує достатній рівень ліквідності для виконання ним усіх зобов'язань та здійснює ефективне управління балансом з урахуванням притаманних економіці країни ризиків.

Незважаючи на повномасштабну агресію з боку рф та інші виклики 2022 року Ощадбанку вдалося протягом 2022 року наростити активи на 14,6% або на 34,3 млрд грн.

Найвпливовіші позитивні зміни у структурі активів та зобов'язань відбулися:

- в активах – приріст інвестиційного портфеля на 14,7 млрд грн або на 11,4% та нарощення портфеля наданих кредитів на 8,5 млрд грн або на 11,3%;
- в зобов'язаннях – зростання залучених коштів на рахунках клієнтів на 42,5 млрд грн або на 22,2%.

У 2022 році зменшення чистого кредитного портфеля фізичних осіб становить 2,1 млрд грн або 16%, порівняно зі зменшенням на 33% чистого кредитного портфеля фізичних осіб у цілому по банківській системі, що зумовлено фактичним зупиненням кредитування громадян з початком повномасштабної агресії. Слід зазначити, що з III кварталу 2022 року Ощадбанк поступово відновлював кредитування фізичних осіб та за результатами року став основним банком в Україні в період воєнного стану, який надавав іпотеки та кредитував придбання авто (81% та 70% відповідно – частки ринку за кількістю з моменту відновлення). Це забезпечило четверте місце на ринку за цим показником проти п'ятого місця в 2021 році.

Залишки коштів на рахунках фізичних осіб станом на кінець року становили 168,6 млрд грн. Ощадбанк займає другу позицію на ринку

депозитів фізичних осіб, що свідчить про довіру громадян. При цьому банк послідовно здійснює диверсифікацію структури залучених коштів фізичних осіб у напрямі зменшення питомої ваги коштів в іноземних валютах.

Збільшенню кредитного портфеля сприяла участь у реалізації державних програм (Ощадбанк – єдина банківська установа, задіяна в реалізації грантової програми «Робота, у програмах релокації підприємств та кредитуванні енергонезалежності». Банк спростив процедури кредитного процесу та автоматизував їх.

Протягом року банк продовжував фінансування стратегічно важливих для держави галузей економіки, зокрема підприємств критичної інфраструктури, агропідприємств у період посівної кампанії, закупівлю пального, енергетичного обладнання. Протягом 2022 року кредитний портфель в компетенції департаменту корпоративного бізнесу зріс за основним боргом на 10,9 млрд грн, або на 23,8%, насамперед за рахунок зростання за сегментами «державні компанії» та клієнтів нафтової галузі, агропромислового комплексу та торгівлі. За 2022 рік укладено кредитних договорів на суму майже 14 млрд грн.

Значну частину активів Ощадбанку становить портфель цінних паперів, який забезпечує високий рівень вторинної ліквідності та хеджування коливань валютного курсу. За 2022 рік обсяг інвестицій Ощадбанку в цінні папери збільшився на 14,7 млрд грн.

Попри всі складнощі 2022 року Ощадбанк зберіг прибуткову діяльність і отримав прибуток у сумі 638,34 млн грн. Слід зазначити, що у 2022 році банк вступив до ФГВФО і вперше здійснив виплати до нього, які становили 777,2 млн грн, що мало вплив на отриманий чистий прибуток.

У цілому чистий процентний дохід Ощадбанку зріс порівняно з 2021 роком на 12,1% – до 15,0 млрд грн, насамперед за рахунок зростання обсягу кредитно-інвестиційного портфеля та зниження процентних витрат у результаті застосування виваженої політики в частині вартості ресурсів.

Ощадбанк зазнав зниження чистого комісійного доходу на 4,3% порівняно з 2021 роком. Основними причинами стало призупинення кредитування, зниження тарифів за торговим еквайрингом, а також скорочення роботи працюючих відділень, що призвело до зменшення обсягів прийнятих платежів та грошових переказів.

Результат від операцій з іноземною валютою становив 1,2 млрд грн, в основному за рахунок карткових операцій клієнтів за межами України.

Крім того, Ощадбанк отримав позитивний результат від переоцінки ОВДП з індексованою вартістю в розмірі 10,5 млрд грн.

Обсяг відрахувань витрат на формування резервів під очікувані кредитні збитки становив 11,3 млрд грн, що на 9,3 млрд грн (в 5,5 разів) більше порівняно з минулим роком. Основною причиною їх доформування є оцінка збитків, які банк може отримати через втрати клієнтів-позичальників, викликані війною.

Банк наполегливо працював над оптимізацією операційних витрат та покращенням інфраструктури, проте операційні витрати зросли до 14,6 млрд грн. Це пов'язано насамперед із забезпеченням належної організації операційного процесу в умовах війни, зокрема оперативної релокації обладнання та персоналу, припинення або відновлення роботи ТВБВ залежно від ступеня безпеки та можливості банківського обслуговування на певних територіях.

Протягом 2022 року додаткової емісії акцій чи поповнення капіталу іншими способами не було. Придбання або продаж акцій Ощадбанку не здійснювались. Протягом звітнього року нормативи капіталу перевищували граничні значення згідно з вимогами Національного банку України та Базельського комітету з банківського нагляду.

Нормативи ліквідності

Ощадбанк забезпечив дотримання встановлених НБУ нормативів ліквідності протягом 2022 року. Так, станом на 01.01.2023:

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами становить

312% (при нормативному значенні >100%);

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) в іноземних валютах становить 241% (при нормативному значенні >100%);

- коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) становить 177% (при нормативному значенні >90%).

Протягом 2022 року Ощадбанк постійно підтримував достатній запас первинної (каса, коррахунок в НБУ та коррахунки в інших банках) та вторинної (портфель ОВДП та депозитні сертифікати НБУ) ліквідності. Значний обсяг ліквідних активів у портфелі Ощадбанку дає можливість покрити відтоки коштів клієнтів навіть за умови реалізації стрес-сценарію, без загрози для безперервності бізнесу.

У 2022 році основним джерелом ресурсної бази були кошти клієнтів (як фізичних, так і юридичних осіб). При цьому 72% загального обсягу клієнтських коштів – кошти фізичних осіб.

Обслуговування зовнішніх запозичень Ощадбанку здійснювалось відповідно до умов та строків, встановлених договорами. Банк володів достатнім рівнем ліквідності в іноземній валюті та планує й надалі здійснювати обслуговування свого зовнішнього боргу відповідно до графіка.

З метою управління ризиком ліквідності Ощадбанк здійснює моніторинг очікуваних майбутніх потоків грошових коштів від операцій з клієнтами та банківських операцій, що є частиною процесу управління активами та зобов'язаннями.

Основною метою управління ризиком ліквідності є забезпечення наявності обсягу ліквідних коштів, достатнього для покриття поточних та планових потреб, з метою оптимізації витрат банку, пов'язаних із забезпеченням необхідного обсягу ліквідних коштів. Управління ризиком ліквідності спрямоване також на забезпечення спроможності банку покривати відтік грошових коштів за кризовим сценарієм (у разі системної кризи або близької до системної кризи ліквідності).

Основною метою управління процентним ризиком є обмеження несприятливого впливу змін процентних ставок на фінансовий результат і капітал банку. Управління процентним ризиком здійснюється в основному шляхом встановлення та перегляду кривих дохідності з залучення та розміщення коштів, а також встановлення цільового значення процентного спреду.

З метою забезпечення планового обсягу чистого процентного доходу та цільового значення процентного спреду банк здійснює управління структурою балансу, зокрема процентними активами і зобов'язаннями, з урахуванням необхідності дотримання оптимального співвідношення процентного ризику та дохідності. Також запроваджуються плаваючі процентні ставки за активними операціями, що мінімізує процентні ризики банку внаслідок зміни процентних ставок на ринку.

Висновки до розділу 2

Основна діяльність АТ «Ощадбанк» полягає у веденні банківських рахунків та залученні депозитів юридичних та фізичних осіб, наданні кредитів, здійсненні платежів, емісії банківських платіжних карток, розвитку торгового еквайрингу та альтернативних каналів продаж, торгівлі цінними паперами та у здійсненні операцій з іноземними валютами.

Рівень фінансової безпеки банку визначається основними фінансовими показниками діяльності. Достатня за обсягом та належним чином збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, підтримки достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку.

У 2022 році Ощадбанк вступив до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, сплативши 777,2 млн грн внесків, що відповідно зменшило обсяг річного прибутку порівняно з попереднім роком. Адекватність

регулятивного капіталу Ощадбанку станом на кінець року становила 14,48% при нормативі НБУ 10%. Станом на кінець 2022 року розподіл активів Ощадбанку становив: 53% – інвестиційний портфель, 31% – чистий кредитний портфель, 16% – інші активи.

Найвпливовіші позитивні зміни у структурі активів та зобов'язань: - приріст інвестиційного портфеля на 14,7 млрд грн або на 11,4% та нарощення портфеля наданих кредитів на 8,5 млрд грн або на 11,3%; - в зобов'язаннях – зростання залучених коштів на рахунках клієнтів на 42,5 млрд грн або на 22,2%.

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами становить 312% (при нормативному значенні >100%). Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) в іноземних валютах становить 241% (при нормативному значенні >100%). Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) становить 177% (при нормативному значенні >90%).

3 РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНИХ ВЕКТОРІВ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

3.1 Формування концепції забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в умовах воєнного стану

В умовах військової агресії, вітчизняні банки втратили значну частину клієнтської бази, банківські операції спрямовані в більший мірі на обслуговування грошових потоків. Банки змушені застосовувати пролонгацію погашення кредитної заборгованості, джерела щодо формування власних ресурсів значно скоротилися. Такий канал поповнення ресурсів банків як заощадження домогосподарств, взагалі відсутній через зростання безробіття, зниження доходів, появою додаткових витрат на медичні потреби та на самозахист. Доведено, що на сьогодні, надзвичайною загрозою виступає військова агресія, яка висуває на перше місце загрозу щодо легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму. Визначено, що за необхідне є розробка та впровадження комплексу заходів, спрямованих на підвищення загального рівня фінансової безпеки банківської системи на підставі формування новітньої Комплексної програми забезпечення фінансової безпеки банків України.

2022 рік був дуже складним для банків України. Попри те, що за 10 місяців воєнного 2022 р. корпоративний бізнес та домогосподарства залишають гроші на депозитах, але ситуація з поверненням кредитів погіршилася. Поточний стан вітчизняних банків якнайкраще відображає складні події в українській економіці, яка страждає від російської агресії.

Прибутки банків із початку 2022 р. скоротилися більш ніж у сім разів. А продовження воєнних дій у 2023 році означає, що без низки антикризових заходів – докапіталізації з боку акціонерів чи програм державної підтримки – банківський сектор чекає низка банкрутств. У рис. 3.1 наведено інформацію про зміни обсягів активів «Ощадбанку» за певний час.

Ощадбанк

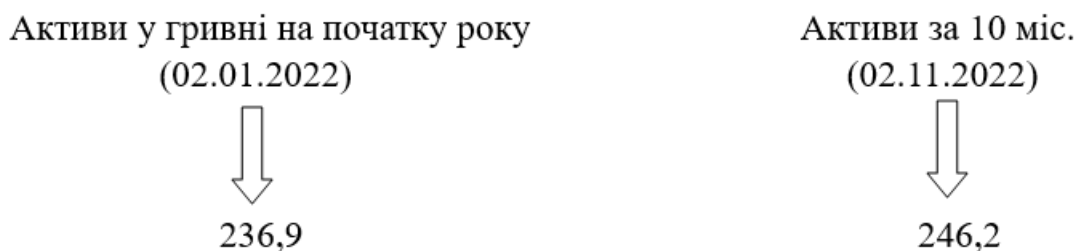

Рисунок 3.1 – Зміни обсягів активів «Ощадбанку» за 10 місяців 2022 р.

Національний рівень фінансової безпеки держави з боку банківської системи, як сегменту економіки держави, полягає у правовому регулюванні грошового обігу на підставі розроблених Національним банком України «Основних засад грошово-кредитної політики на період воєнного стану», які визначають потребу збереження власної інституційної, фінансової та операційної незалежності для належного виконання функцій НБУ, шляхом надання йому прав: тимчасово не використовувати ринкові монетарні інструменти, зокрема ключову ставку, як основний монетарної політики, а використовувати валютні інтервенції та інші інструменти, що забезпечують стабільний грошовий обіг та надійність фінансової системи; на підтримку державного бюджету шляхом купівлі цінних паперів Уряду України на первинному ринку. Зазначені повноваження НБУ щодо проведення такої монетарної політики націлені на обмеження інфляції, спрямування фінансів на потребу оборонної галузі.

Також слід враховувати стратегії, які визначають національну безпеку України за усіма її складовими, а саме:

1. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері.

Основними орієнтирами щодо безпеки банків були визначені:

- проведення політики, спрямованої на стимулювання банківського сектору до спрямування кредитних коштів насамперед на розвиток реального сектору економіки за пріоритетними напрямками;
- удосконалення механізму здійснення нагляду за банківським

сектором та посилення ризик-менеджменту в банках.

Зазначені напрями були визначені для подолання наслідків світової фінансової кризи та носять актуальний характер і на сьогодні.

2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року.

Відповідно до неї, в контексті фінансової безпеки визначено реалізацію таких завдань:

- стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед, на розвиток реального сектору економіки, малого та середнього підприємництва;
- створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування і розширення довгострокового та інвестиційного кредитування;
- активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентоспроможності;
- убезпечення національної фінансової системи від легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
- мінімізація ризиків інвестора шляхом забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку;
- забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави (шляхом оптимального узгодження грошово-кредитної та боргової політики);
- зменшення рівня непрацюючих кредитів та підвищення стійкості банківської системи;
- збереження інституційної незалежності Національного банку України.

3. Стратегія забезпечення державної безпеки.

Відповідно до неї, складова фінансової безпеки розкривається через реалізацію таких завдань:

- розвиток міжнародного співробітництва в безпековій сфері,

насамперед з питань боротьби з тероризмом, його фінансуванням, кіберзлочинністю, нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, протидії легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом, та транснаціональній організованій злочинності.

4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року.

Стратегія 2025 поділяється на п'ять стратегічних напрямів:

- фінансова стабільність – ефективне регулювання фінансового сектору та удосконалення наглядових підходів;
- макроекономічний розвиток – забезпечення стійкості державних фінансів;
- сприяння кредитуванню економіки;
- посилення захисту прав кредиторів та інвесторів;
- створення умов для залучення довгострокових ресурсів;
- фінансова інклюзія – підвищення доступності та рівня користування фінансовими послугами, підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- розвиток фінансових ринків – сприяння розвитку ринків небанківських фінансових послуг, ефективна інфраструктура ринків капіталу, інтеграція фінансового ринку України у світовий фінансовий простір;
- інноваційний розвиток – розвиток відкритої архітектури фінансового ринку та оверсайта, забезпечення розвитку ринку FinTech, цифрових технологій та платформ регуляторів;
- забезпечення розвитку SupTech&RegTech, розвиток цифрової економіки.

Якщо систематизувати представлені напрями забезпечення фінансової безпеки у представлених стратегіях, то можна дійти висновку, що вони не втрачають актуальності незалежно від терміну їх прийняття і у теперішніх воєнних умовах розвитку банківського бізнесу.

По-друге, це наслідки воєнної агресії РФ на розвиток економіки України. Впершу чергу слід звернути увагу на чисельність загиблих в Україні, які потенційно були користувачами банківських послуг.

Основний напрям фінансової безпеки банків повинен орієнтуватися на підвищення економічної ефективності і мати своєю метою ріст обсягу та ефективності використання фінансових ресурсів. Однак має місце і низка слабких сторін, які є негативними чинниками в боротьбі за банківську безпеку.

Дослідження банківської системи України за 2018–2022 роки дало змогу виокремити основні загрози, для фінансової безпеки банківського сектору.

До них варто віднести такі:

- затяжні воєнні дії на території України;
- економічний спад в державі;
- коливання національного курсу;
- зменшення рівня ліквідності активів банківських установ;
- інфляція;
- відтік капіталу з держави;
- кібератаки та терор з боку держави-терористки.

До основних завдань які стоять перед Національним банком України є створення оптимальних умов для виконання банками своїх функцій та обслуговування населення в умовах війни, зменшуючи негативний вплив військової агресії на банківську систему.

Під час російської військової агресії банківська система України стикнулася із великою кількістю ризиків які впливають на основні банківські операції. До них належать:

- зростання макроекономічного ризику, який виражається сильним спадом економіки та дефіцитом бюджету;
- зростання ризику капіталу – капітал з початку війни змінився

незначно, але якщо війна буде довгою, ризик посилиться;

- зростання кредитного ризику, що пояснюється падінням доходів населення, припиненням роботи підприємств;

- зростання валютного ризику, але фіксація обмінного курсу та збалансовані валютні позиції поки що стримують цей ризик;

- ризик прибутковості вважається високим через збитки за кредитами та відрахування до резервів за кредитними збитками.

Наразі «Ощадбанк» проаналізував здатність продовжувати свою діяльність на безперервній основі, яка базується на наступних припущеннях:

- макроекономічний прогноз складено з врахуванням прогнозів НБУ та даних, розміщених в міжнародних інформаційно-аналітичних системах, зокрема Bloomberg;

- кошти клієнтів Банку (з врахуванням поточних рахунків) будуть зростати у обсягах, достатніх для забезпечення Банком фінансування активних операцій та формування запасу високоліквідних активів, з урахуванням чинних нормативів обов'язкового резервування коштів на кореспондентському рахунку в НБУ;

- кредитний портфель роздрібного бізнесу демонструватиме тенденції до зростання;

- юридичних осіб – зосередиться на кредитуванні критичних галузей економіки, підприємств агропромислового комплексу, у тому числі за рахунок грошово-кредитної підтримки державних програм;

- збережеться тенденція зростання комісійних доходів, незважаючи на воєнний стан та окупацію частини території країни. Банк виважено підходить до встановлення тарифів на комісійні послуги за банківськими операціями;

- збільшення кредитного ризику, яке призведе до визнання додаткових резервів під очікувані кредитні збитки;

- правління Банку буде продовжувати реалізовувати заходи з

оптимізації операційних витрат, що частково дозволить компенсувати негативний вплив макроекономічних факторів на зростання їх обсягу.

Водночас можливі додаткові витрати, пов'язані з відновленням функціонування мережі відділень Банку:

- зростанням вартості товарів та послуг внаслідок девальвації національної валюти та прогнозу інфляційних очікувань;
- нормативні вимоги враховують усі офіційно затверджені на прогнозну дату плани НБУ щодо впровадження нових вимог протягом прогнозного періоду.

3.2 Стратегія забезпечення економічної безпеки

З перших днів російської агресії Урядом та Національним банком України запроваджено ряд заходів, спрямованих на захист економіки, підтримку обороноздатності держави та безперебійне функціонування банківської системи. З 24 лютого 2022 року було зафіксовано офіційний обмінний курс гривні до долара США, запроваджено контроль за рухом капіталу – заборонено інвестиції та репатріація доходів компаній за кордон, призупинено роботу валютного ринку України – іноземну валюту можна придбати лише для оплати критичного імпорту і лише в безготівковій формі, встановлено ліміт зняття коштів за кордоном. Стабільному функціонуванню Ощадбанку сприяє налагоджений процес дистанційної роботи. Національним банком України збережено повну свободу для проведення безготівкових розрахунків, запроваджено особливий інструмент підтримки банківської ліквідності – бланкове рефінансування.

Остаточна оцінка втрат економіки від повномасштабної агресії росії проти України залежатиме від тривалості воєнних дій. Запорукою швидкого

відновлення України є подальше проведення структурних реформ, залучення масштабної міжнародної підтримки та інтеграція до Європейського союзу.

Стратегія розвитку Ощадбанку на 2021-2024 рр. була схвалена акціонером – Урядом України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.10. 2021 року). Проте вона втратила актуальність у зв'язку з надзвичайними обставинами, викликаними повномасштабним неспровокованим вторгненням російської федерації, та відповідно до Основних (стратегічних) напрямів діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, схвалених розпорядженням КМУ №356-р від 07.05.2022.

Керуючись Основними (стратегічними) напрямками діяльності банків державного сектору на період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки, Ощадбанк розробив стратегічний документ на період воєнного стану, який включає 10 пріоритетних бізнес-завдань та операційних пріоритетів (операційна діяльність, управління ризиками, персонал, правова робота).

Стратегічні цілі Ощадбанку в період воєнного стану:

- забезпечити фінансову підтримку пріоритетних галузей економіки та підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури;
- зберегти доступність надання банківських послуг для забезпечення захисту прав споживачів, зокрема в рамках соціального захисту, за умови відсутності фізичної загрози працівникам банку;
- створити умови для швидкого відновлення надання банківських послуг у повному обсязі для забезпечення безперервності роботи;
- розгорнути ефективну систему фізичної безпеки (Центрального апарату та відокремлених підрозділів, у тому числі безпеки працівників), безпеки операційних систем, зокрема з використанням хмарних технологій та зосередженості на кібербезпеці;
- впровадити додаткові заходи, спрямовані на зниження ризиків, у тому числі реалізацію специфічних загроз воєнного часу (зокрема

фізичної, фінансової безпеки, кібербезпеки, безпеки операційних систем), ліквідацію та/або мінімізацію наслідків реалізованих загроз кризових ситуацій;

- забезпечити безперебійну ефективну роботу управлінської функції та прийняття рішень на високому рівні;
- зберегти фінансову стійкість, забезпечити раннє виявлення та оперативне реагування на загрози стійкості.

Відповідно до стратегічного документа Ощадбанку на період воєнного стану визначено такі бізнес-пріоритети:

- підтримка релокації підприємств з регіонів, що постраждали від бойових дій;
- підтримка аграрного сектора;
- підтримка експортно орієнтованого бізнесу та такого, що замінює імпорт з росії та білорусі;
- підтримка підприємств критичної інфраструктури;
- забезпечення продовольчої безпеки та доступності для людей;
- підтримка громадян у частині забезпечення житлом;
- оперативна підтримка малого та середнього бізнесу;
- підтримка бізнесу, що постраждав внаслідок бойових дій;
- продовження цифровізації сервісів для фізичних осіб;
- утримання пасивів та комісійних доходів.

Операційні пріоритети:

- забезпечення безперебійної операційної діяльності;
- адаптація ризик-менеджменту;
- трансформація HR;
- відшкодування збитків, завданих російською федерацією.

3.3 Якісний прогноз фінансової стабільності банківської системи

України у період повоєнного відновлення

Україна переживає глибоку соціальноекономічну кризу, спровоковану російською агресією. Водночас боротьба України за незалежність і свободу прискорила усвідомлення країною власного цивілізаційного вибору, а з тим — стала додатковим стимулом для демократизації суспільства та економічних перетворень.

Масштабна війна мала свій вплив на діяльність банківської системи. Звісно були фінансові установи, у яких виникли проблеми ще до початку війни, а під час війни вони зазнали банкрутства. Це мало вплив на банківську систему в цілому.

Події в Україні, по суті, прискорили стратегічне затвердження двох цивілізаційних угруповань — демократичного та автократичного, а також способів співіснування двох вказаних світів, у т. ч. вибором стратегічного партнера, цінностей, які цей партнер пропонує світу, допустимим рівнем компромісів між проголошуваними цінностями і економічними вигодами. Водночас посилюються вимоги до результативності економічної політики не лише для забезпечення зростання і розвитку, але й внаслідок її дедалі більшої невід’ємності від національної (економічної) безпеки.

Навесні 2023 р., є підстави стверджувати, що Україна з честю вийде з кровопролитної війни. І саме у нинішньому році формуватиметься базис стійкого соціальноекономічного відновлення країни. Особливо, якщо суспільно-політичні та соціальноекономічні трансформації знаходитимуть розуміння і підтримуватимуться громадянами країни.

Незважаючи на великі втрати й руйнування, нинішній економічний стан країни, за оцінками респондентів, не є краховим. Звичайно, оцінки вересня-жовтня 2022 р. виглядають гіршими, порівняно з травнем 2021 р. (коли країна практично «позбулася» тривоги коронавірусного нападу). Поряд з тим, загальний баланс позитивних і негативних оцінювань у вересні 2022 р. практично збігається з відповідним балансом вересня 2020 р.

Ще більш неочікуваним є те, що баланс позитивних і негативних відповідей у лютому-березні 2023 р. є навіть кращим, ніж навесні мирного

2021 р. Загалом же, результати опитувань останнього часу засвідчують, що країні вдасться подолати проблеми й труднощі (упродовж кількох чи дещо більше років), причому вже через 2-3 роки економічне становище зміниться на краще.

Економічною ознакою 2022 р. стала активна антиінфляційна політика. Одним з найдієвіших антиінфляційних інструментів сьогодні виступає підвищення базових ставок національними центральними банками. Починаючи з березня 2022 р. центральний банк США — Федеральний резерв (ФЕД) — кілька разів підвищував базові ставки, які на початку травня 2023 р. досягли рекордного рівня (за останні десятиріччя) — 5,25%. Інші центральні банки переважно наслідували такий політиці.

Іншою ознакою 2022 р. - початку 2023 р. стало посилення конкурентних протистоянь між США і Китаєм, активними спробами Китаю розширення процесів дедоларизації (і заміною його юанізацією), насамперед у висхідних країнах, а також пошук Китаєм шляхів розширення присутності у Європі. У економічній сфері цьому сприяла певна «синхронність» валютних ринків євро та юаня (діаграма «Курс євро та юаня до долара»), що послаблює вірогідність торговельних та інвестиційних дисбалансів між Китаєм та ЄС.

В Україні 2022 р. увійде до історії як рік величезних випробувань і втрат. Нинішній рік — 2023 — пов'язується з початком відновлення країни (на заваді чому може стати нова ескалація росії). Хоча оцінка громадянами країни її поточного економічного становища досить низька (таблиця вище «Оцінка економічного становища»), однак не є свідченням економічного краху. До того, оскільки вітчизняна економіка у 2022 р. спромоглася зберегти значну частку власного потенціалу, це дає підстави стверджувати, що 2023 р. зможе стати роком її (економіки) поступового відновлення (навіть в умовах продовження ворожих нападів).

Головні макроекономічні показники. Обвал, який спричинила російська агресія, економіки у 2022 р., сформував дуже низьку базу порівняння для

наступних років. Тому прогностні показники зростання 2023 р. повинні адекватно враховувати цей фактор. І в умовах вкрай низької бази порівняння, навіть незначні позитивні зсуви можуть дати високі відносні оцінки.

Стійкість української економіки та перспективи її відбудови багато в чому залежать від темпів та масштабів першочергово відновлення об'єктів критичної інфраструктури (енергетика, транспортна інфраструктура, водопостачання та водовідведення тощо), соціальної сфери (навчальні заклади, дитячі садки тощо), житлового фонду. А для цього потрібні відповідні людські, матеріальні та фінансові ресурси. Зазначимо, у цьому контексті виокремлюється надійне енергопостачання, яке є критично важливою передумовою відновлення економічної активності та підтримки життєдіяльності людей.

Головними сприятливими (для розвитку України) чинниками залишаються як і раніше:

- посилення Збройних сил України і початок визволення загарбаних українських земель, що посилить безпекове середовище і створить стимули для повернення людей на свої землі (якщо відповідні території будуть придатні для життєдіяльності);
- продовження надання розвинутими країнами-партнерами військової та фінансової допомоги Україні, що зміцнить можливості захисту країни, а також сформує базис стійкого відновлення;
- започаткування і початок реалізації вже восени 2023 р. міжнародних програм і проєктів відбудови економіки України («плану Маршалла»), насамперед у частині відновлення фізичної інфраструктури на визволених землях;
- покращення самопочуття населення, його вищу пристосованість до ворожих нападів, посилення оптимістичних сподівань, що стане додатковим чинником і стимулятором виробничих здобутків;
- повернення до України з-за кордону українців, які вимушено виїхали з країни раніше, їх готовність до включення у виробничі процеси;

– посилення взаємодії НБУ та уряду для підтримки реального сектору економіки.

Серед внутрішніх гальмуючих чинників звернемо увагу на наступні:

– відновлення практики політизації економічних рішень, у т. ч. на користь представників чинної влади, посилення адміністративного і фіскального тиску на вітчизняне підприємництво (під приводом наповнення державної скарбниці для забезпечення військових і соціальних цілей);

– неможливість відновлення економічної діяльності на раніше окупованих територіях, відсутність ресурсів для розгортання соціальної інфраструктури, завдяки якій відбувалося б стимулювання повернення населення з-за кордону;

– загострення протистояння і протиріччя між фіскальними й монетарними підходами держави, спрямованими на розширення податкової бази і дотримання політики дорогих ресурсів та інтересами розвитку і стимулювання бізнесу.

Упродовж 2022 року гривня вкотре зазнала «передбачуваного» шоку — у перші місяці вторгнення. Надалі ситуація на валютних ринках, хоча була складною, проте цілком контрольованою. НБУ проводив значні валютні інтервенції, що було можливим завдяки допомозі міжнародних партнерів (які у 2022 року надали Україні \$32 млрд). Є підстави очікувати продовження такої політики й у 2023 р. Однак скорочення виробництва та падіння його конкурентоспроможності підриває фундаментальні основи стійкості національної валюти²⁰. Тобто пошук подальшого зміцнення валютного середовища лежить у виробничій площині.

Між тим, сьогодні не видно чинників, які могли б суттєво вплинути на валютну стійкість у 2023 р. Своєю чергою, важливим стабілізаційним фактором всього економічного середовища має стати зважена валютна політика, в рамках якої допустимою (а у ряді аспектів, навіть бажаною) стане слабка девальвація гривні, яка (девальвація) дозволить зменшити ризики вимивання резервів та утікання капіталів, а також сприятиме збалансуванню

попиту-пропозиції валюти на готівкових ринках. Зазначимо, що, оскільки вітчизняне соціально-економічне середовище є вкрай чутливим до курсової динаміки, відпускання гривні у «вільне плавання» у 2023 р., напевне, не відбудеться. Разом з тим, помірна девальвація гривні в осінньозимовий період (для підтримки вітчизняного експорту і зменшення попиту на готівкову валюту з боку населення) означають підвищення інфляційних очікувань.

Що може бути покладено в основу такої стратегії:

- підвищення перерозподільчої ролі держави, посилення акумуляції внутрішніх ресурсів економіки через механізм державних фінансів для їх алокації на пріоритетних напрямках. Точкова підтримка бізнес-активності, збалансування загального рівня оподаткування;
- усунення суперечностей між різними напрямками економічної політики в процесі досягнення єдиної цілі економічного відновлення. Монетарна, фіскальна, структурна політики повинні бути максимально синхронізовані;
- здешевлення вартості позичкового ресурсу в економіці. Вартість кредитного ресурсу повинна бути адекватно співставною з очікуваною рентабельністю майбутніх бізнес-проектів;
- агресивна політика залучення інвестицій. Компенсації від держави для критеріальних інвесторів в рахунок майбутніх податкових платежів. Нові адекватно оплачувані робочі місця – основа внутрішнього попиту;
- пріоритетність підтримки інвестицій у виробництво продукції з високою часткою доданої вартості, у локалізацію виробничого процесу та проекти імпортозаміщення. Такі виробництва посилюють мультиплікаційний ефект від інвестицій та знижують ризики валютної нестабільності у довгостроковій перспективі;
- розвиток та планування територій з врахуванням наявних природних та трудових ресурсів в регіонах. Підвищення контролю за використанням коштів місцевими органами на цілі економічного відновлення;

– розширення доступу українських виробників до зовнішніх торговельних ринків. Пільговий доступ до потужних ринків розвинених країн дозволить посилити привабливість інвестицій українські підприємства. Режим безмитної торгівлі з ЄС закінчується в червні 2024 року і потребує оновлення та розширення;

– запуск державної системи гарантування страхування інвестицій від воєнних ризиків, яка включає фінансування від міжнародних донорів та перестрахування від глобальних страхових компаній;

– інвестиції в освіту, підготовку та перепідготовку кадрів. Потрібно програмувати майбутню зміну поколінь відповідно до інвестиційних пріоритетів країни. Багатьом ветеранам війни знадобиться перекваліфікація, щоб знайти роботу. Країні потрібні професійні кадри з лідерськими якостями на ключових посадах державного управління;

– об'єктивна комунікація прогресу в реформах для міжнародних партнерів. Успіхи України в реалізації реформ часто недооцінюють на міжнародній арені. Україна вже провела ряд ринкових реформ, однак нові інститути потребують нових кваліфікованих кадрів, чому заважає війна. Україні потрібен об'єктивний імідж країни-реформатора для широкого залучення іноземного капіталу.

Державні ресурси є обмеженими, що підвищує актуальність точкової політики для їх використання на пріоритетних напрямках відновлення. Міжнародна допомога здатна значною мірою компенсувати фінансові потреби країни у відновленні, однак її надходження є неринковим і залежить від доброї волі наших партнерів. Також вагомий ресурс для фінансування відновлення зберігає національна банківська система, однак висока вартість кредитних коштів унеможлиблює їх широке використання в інвестиційному процесі.

Проведення політики цілеспрямованого створення робочих місць є критично важливим для збереження трудового потенціалу нації та доходів громадян. В економічній практиці часто акцентують увагу на боротьбі з

інфляцією для збереження доходів громадян. Однак, це не так в умовах кардинальних структурних шоків. Відсутність адекватно оплачуваного робочого місяця б'є по гаманцях громадян значно відчутніше, ніж ріст цін в магазинах. Тому проблема безробіття є більш первинною та фундаментальною, ніж проблема інфляції в умовах, що склалися.

Відсутність адекватної політики розвитку свого часу завадила Україні відновитися у міжвоєнний період 2016-2019 років. Тоді проводилась надзвичайно жорстка фіскальна та монетарна політика (з процентними ставками понад 10% річних у реальному вимірі та консолідацією державних видатків). В результаті рівень інвестування впав до рекордно низьких показників, активізувалась трудова міграція закордон, виникла "деіндустріалізація". Країна збільшила своє відставання від країн — географічних сусідів. Не варто повторювати ті ж самі помилки в умовах воєнної економіки.

Держава має широкий арсенал інструментів політики, здатних стимулювати створення нових робочих місць та генерування мультиплікативного ефекту в економіці:

- спеціальні економічні зони чи режими оподаткування для специфічних видів діяльності чи регіонів;
- гранти для стартапів та інновацій;
- гарантування ризиків;
- податкові субсидії на величину інвестиційних витрат;
- податкові преференції інвестиційному імпорту;
- державні інвестиції у нові робочі місця в пріоритетних видах діяльності;
- державно-приватне партнерство, насамперед в сфері інфраструктури;
- державні гарантії за кредитами та компенсація кредитних процентних ставок;

- державне замовлення на закупівлю товарів та послуг;
- націоналізація системно важливого бізнесу, якому загрожує банкрутство;
- стимулювання імпортозаміщення та локалізації виробництва;
- стимулювання конверсії виробництва;
- розв’язання проблемних питань логістики та транспортної інфраструктури;
- розв’язання проблемних питань енергопостачання.

Окрему увагу слід звернути на податкові стимули. Україні потрібне збалансування загального рівня оподаткування, стандартизація системи ставок оподаткування з врахуванням існуючих практик в ЄС, точкове підтримання інвестицій в пріоритетні сфери.

Відновлення та модернізація промислових об’єктів – важливий пріоритет національної економічної політики. Великі промислові підприємства не тільки пропонують значну кількість робочих місць, але й генерують попит на супутні послуги, що живить підприємницьку ініціативу малого бізнесу на суміжних територіях.

Розвиток ВПК і технологій подвійного призначення має бути одним з пріоритетів промислової політики. Воєнна допомога партнерів не буде тривати постійно, Україні потрібно мати власні виробничі потужності для більшої незалежності у забезпеченні озброєнням. Особливо варто зосередитись на сфері ракетної техніки та переносних ракетних комплексів, безпілотній авіації, виробництві боєприпасів.

Активна промислова політика повинна супроводжуватися інноваційною модернізацією виробництва. Виключно ринкові стимули не діють у високоризикових сферах, тим більше в умовах постійної воєнної загрози.

Заходи зі зміцнення платіжного балансу можна розділити на 2 категорії:

- адміністративні;
- структурні.

Адміністративні заходи включають посилення обмежень та контролю за рухом капіталів, операціями з іноземною валютою, поверненням експортної виручки, а також постійна робота з партнерами щодо надання Україні міжнародної фінансової допомоги.

Структурні заходи включають інструменти стимулювання процесів імпортозаміщення і локалізації виробництва, а також державні ініціативи щодо розвитку логістики та транспортних шляхів для експорту. Такі заходи дозволяють посилити фундаментальну стійкість економіки до валютних шоків і мають середньостроковий ефект.

Режим фіксованого чи керованого гнучкого обмінного курсу та валютні обмеження варто зберігати на період до відновлення ринкового балансування попиту та пропозиції на іноземну валюту в країні. Фіксація обмінного курсу позитивно впливає на передбачуваність бізнес-діяльності, сприяє інвестиційному імпорту, полегшує інтеграційні процеси до ЄС. Завчасне повернення до гнучкого курсоутворення в умовах відсутності стабільних ринкових надходжень валюти загрожуватиме виникненням валютної паніки.

Режим фіксованого обмінного курсу є сумісним з незалежною процентною політикою та режимом інфляційного таргетування за умови збереження певних обмежень на рух капіталів.

Чого не потрібно робити під час війни – так це надмірно концентруватися на проблемі інфляції. Під час структурних зламів основний чинник інфляції – інфляція витрат. Як тільки вичерпується дія цього чинника - інфляція стрімко згасає сама собою. Економіка, що перебуває в стані пригніченого попиту не здатна генерувати інфляційні спіралі. Свідчення згасання інфляції зараз спостерігаються повсюдно в країнах світу. Тому застосування надміру жорстких параметрів монетарної політики (зокрема умов додатної реальної дохідності гривневих активів) є малоефективним. В Україні інфляція знизилась до 11,2% в річному вимірі, тоді як минулорічні прогнози НБУ передбачали інфляцію у 25%.

Збереження умов додатних реальних процентних ставок може створити проблеми для економічного відновлення та боргової стійкості державних фінансів. Якщо очікувана інвестиційна рентабельність бізнес-проектів буде нижчою вартості позичкового капіталу – то активного залучення кредитних ресурсів банків на цілі відновлення не відбудеться. Також і Уряд не зможе активно підтримувати процес економічного відновлення, якщо вартість державних позик перевищуватиме темпи росту ВВП, від яких залежать податкові доходи.

Переоціненими є і ефекти жорсткої процентної політики для посилення валютної стабільності. Банківська система України поки що нездатна забезпечувати ефективну монетарну трансмісію для передачі імпульсів ключової ставки до фінансових ринків. Більше того, як уже вказувалось, основну частину дефіциту платіжного балансу України складає негативне торгівельне сальдо. Для зниження дефіциту торгівельного сальдо потрібно залучати інвестиції у виробництво. Натомість, жорсткі монетарні умови стримують надходження позикових коштів та пайового капіталу в інвестиційні проекти.

Висновки до розділу 3

Починаючи з початку військової агресії, Банк сфокусувався на нарощенні обсягів залучення коштів клієнтів, акумулюючи ресурс для інвестицій в економіку країни і надаючи насамперед перевагу підтримці стратегічних галузей економіки. Залучені ресурси дали змогу збільшити обсяги процентних операцій, компенсуючи вплив агресії на якість кредитного портфелю.

Починаючи з другого півріччя 2022 року, Банк демонструє висхідну динаміку комісійного доходу, попри втрату частини відділень на тимчасово окупованих територіях та перепони в роботі, пов'язані з війною. Так,

комісійні доходи Банку у 2022 році скоротились порівняно з попереднім роком на -0,4 млрд. грн., проте вже у другому півріччі звітного року, у порівнянні з першим півріччям, зросли на +1,4 млрд. грн. або +34%.

У рамках стратегічних напрямів визначилося наступне:

- у період воєнного стану є неактуальним та недоцільним досягнення очікуваних у мирний період показників діяльності банків державного сектору, визначених Засадами стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічними принципами) у редакції від 02.09. 2020 року, а також виконання ключових показників діяльності, визначених стратегіями розвитку кожного з банків державного сектору;

- місія банків державного сектору в період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки полягає в активній участі в забезпеченні фінансової стабільності України, підтримці та стабільності функціонування банківської системи, забезпеченні фінансування пріоритетних галузей економіки та безперебійного функціонування підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури, в тому числі таких, що знаходяться в державній власності.

Стратегія структурної перебудови економіки України повинна базуватися на активній цілеспрямованій державній політиці посилення обороноздатності країни та створення робочих місць.

Оборонна стратегія, що базується на нових підходах розвитку і розміщення продуктивних сил та інноваціях – потреба реального часу.

Перерозподільчу роль держави в економіці слід посилювати для забезпечення можливості ефективної концентрації потрібних ресурсів на пріоритетних напрямках.

Запуск нових виробництв дозволить ефективно замикати грошову масу в новій доданій вартості та генерувати супутні податкові надходження, що особливо важливо в умовах високого фіскального дефіциту та збільшення емісійних коштів в економіці.

Для підтримки відновлення важливо запуснути процес банківського кредитування економіки. Зниження базової вартості позичкового ресурсу та спеціальні програми підтримки кредитування сприятимуть як покращенню фінансового посередництва, так і відновленню роботи монетарної трансмісії.

Вагомим ресурсом відновлення є міжнародна підтримка. Очікується, що її надання буде відбуватися як у вигляді прямої фінансової допомоги, так і у вигляді пільгового доступу до товарних ринків країн-партнерів. Інтеграція України до ЄС та продовження структурних реформ будуть сприяти надходженню приватного іноземного капіталу в країну.

Підвищення продуктивного обігу грошей в економіці та збільшення конкурентоспроможних виробництв дозволить уникнути ризиків валютної кризи чи інфляційних спіралей.

Створення робочих місць також буде стимулом для повернення в Україну людей, які були вимушені покинути Україну внаслідок бойових дій. Звільнені в запас військовослужбовці потребуватимуть пристойного працевлаштування. Державні програми перекваліфікації допомагатимуть зворотній інтеграції воїнів до мирного та продуктивного життя в тилу. Тому адекватно оплачувані робочі місця не тільки зберігатимуть трудовий потенціал нації, але й убезпечуватимуть суспільство від соціальної напруги.

ВИСНОВКИ

Фінансова безпека банку залежить від системи в цілому. Не існує проблеми, яка зашкодить одній установі, а не зашкодить іншій. Економічний розвиток банків і країни залежатиме від фінансової безпеки фінансових установ та довіри їхніх клієнтів. Фінансові установи можна поділити на 84 регуляторні, посередницькі та міжнародні, що впливають на національну безпеку.

Грошова безпека банку - певна стратегія ринкової діяльності фінансових установ, яка забезпечує захист від фінансових загроз та мінімізує ризики. Рішення керівників впливає на фінансовий стан установи, на можливість виконувати свої зобов'язання за рахунок коштів установи. Достатній рівень власного капіталу дозволяє установі протистояти фінансовим ризикам, що можуть виникнути.

В умовах світової фінансової кризи та ризиків неплатоспроможності банківських установ використовується антикризовий менеджмент у банках України. Для цього потрібно не тільки теоретичні розробки, але й практичні аспекти досвіду зарубіжних країн. Антикризове управління включає такі аспекти як мінімізація кризи банківських установ, що відповідають за свою безпеку та стабільність. Для оцінювання безпеки банківської системи України можна використовувати індикаторний та нормативний метод. Застосування різних показників, що відповідають за фінансову безпеку банку дає можливість краще ознайомитися з кожним індикатором. Щоб детальніше розібратися з показниками застосовують їх групування за негативними і позитивними сторонами. Виокремлюють показники-стимулятори та дестимулятори. Зростання показників показує позитивну динаміку, і навпаки, зростання де стимуляторів вказує на негативну динаміку.

Таким чином, фінансово-економічну безпеку можна визначити як складну структуровану систему, дія елементів якої спрямована на захист фінансово-економічних інтересів суб'єктів економічних відносин всіх рівнів

в процесі їх функціонування та розвитку, а також визначення ефективних шляхів мінімізації негативного впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

АТ «ОЩАДБАНК» забезпечив дотримання встановлених НБУ нормативів ліквідності протягом 2022 року. Так, станом на 01.01.2023 коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами становить 312% (при нормативному значенні $>100\%$), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) в іноземних валютах становить 241% (при нормативному значенні $>100\%$), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) становить 177% (при нормативному значенні $>90\%$).

Протягом 2022 року АТ «ОЩАДБАНК» постійно підтримував достатній запас первинної (каса, коррахунок в НБУ та коррахунки в інших банках) та вторинної (портфель ОВДП та депозитні сертифікати НБУ) ліквідності.

Значний обсяг ліквідних активів у портфелі АТ «ОЩАДБАНК» дає можливість покрити відтоки коштів клієнтів навіть за умови реалізації стрес-сценарію, без загрози для безперервності бізнесу.

У 2022 році основним джерелом ресурсної бази були кошти клієнтів (як фізичних, так і юридичних осіб). При цьому 72% загального обсягу клієнтських коштів – кошти фізичних осіб.

Обслуговування зовнішніх запозичень АТ «ОЩАДБАНК» здійснювалось відповідно до умов та строків, встановлених договорами. Банк володів достатнім рівнем ліквідності в іноземній валюті та планує й надалі здійснювати обслуговування свого зовнішнього боргу відповідно до графіка.

З метою управління ризиком ліквідності АТ «ОЩАДБАНК» здійснює моніторинг очікуваних майбутніх потоків грошових коштів від операцій з клієнтами та банківських операцій, що є частиною процесу управління активами та зобов'язаннями.

Основною метою управління ризиком ліквідності є забезпечення наявності обсягу ліквідних коштів, достатнього для покриття поточних та планових потреб, з метою оптимізації витрат банку, пов'язаних із забезпеченням необхідного обсягу ліквідних коштів.

Управління ризиком ліквідності спрямоване також на забезпечення спроможності банку покривати відтік грошових коштів за кризовим сценарієм (у разі системної кризи або близької до системної кризи ліквідності).

Основною метою управління процентним ризиком є обмеження несприятливого впливу змін процентних ставок на фінансовий результат і капітал банку. Управління процентним ризиком здійснюється в основному шляхом встановлення та перегляду кривих дохідності з залучення та розміщення коштів, а також встановлення цільового значення процентного спреду. З метою забезпечення планового обсягу чистого процентного доходу та цільового значення процентного спреду банк здійснює управління структурою балансу, зокрема процентними активами і зобов'язаннями, з урахуванням необхідності дотримання оптимального співвідношення процентного ризику та дохідності.

Також запроваджуються плаваючі процентні ставки за активними операціями, що мінімізує процентні ризики банку внаслідок зміни процентних ставок на ринку.

Основною метою управління валютним ризиком є обмеження негативного впливу змін курсів валют на фінансовий результат діяльності і капітал банку. АТ «ОЩАДБАНК» здійснює управління валютною позицією в розрізі окремих іноземних валют та банківських металів для забезпечення оптимального співвідношення між ризиком та дохідністю.

Запропонована стратегія забезпечення фінансово-економічної безпеки «ОЩАДБАНК» є необхідною при військовому становищі.

Розроблені напрями підвищення рівня фінансово-економічної безпеки АТ «ОЩАДБАНК» передбачають: розвиток фінансового сектору управління економічної безпеки до 2025 року, яка враховує стимулювання та створення умов щодо активізації розвитку вітчизняного фінансового ринку та засад мінімізації ризиків інвестора та удосконалення національної фінансової системи; удосконалення концептуальних підходів розвитку банківського

сектору економіки як сегменту національної економіки на засадах підвищення стійкості та збереження інституціональної незалежності.

Таким чином, вищенаведені дії в сукупності мають покращити рівень фінансово-економічної безпеки АТ «ОЩАДБАНК».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лепьохін О. В., Сібілєва Ю.В. Банківська система України в умовах війни. Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному». 2023. Вип. 4 (60). С. 32–38.
2. Сібілєва Ю.В, Лепьохін О.В. *Банківська система України в умовах війни*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. м. Запоріжжя, 20 жовт. 2023 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. С. 48–51.
3. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: *теоретико-методологічні аспекти*. КНЕУ, 2020. 238 с.
4. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України:
<https://minfin.com.ua/>
5. Офіційний сайт Національного банку України: <https://bank.gov.ua/ua/>
6. Офіційний сайт Ощадного Банку України: <https://old.oschadbank.ua/>
7. Барилюк М.-М. Р. *Функціонування системи забезпечення фінансової безпеки комерційного банку*. Світ фінансів. 2017. Вип. 2. С. 158–169.
8. Консолідована фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2021 року: <https://old.oschadbank.ua/>
9. Литвин Н. Б. *Фінансовий облік у банках підручник*. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 676 с.
10. Консолідована фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року: <https://old.oschadbank.ua/>
11. Вікіпедія – Вільна енциклопедія.
<https://ru.wikipedia.org/wiki/Ощадбанк>
12. Вергун А. М., Давиденко А. А. *Забезпечення фінансової безпеки банку*. Соціально гуманітарний вісник. 2019. Вип. 25. С. 196–200.
13. Проміжна скорочена окрема фінансова звітність за дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2023 року <https://old.oschadbank.ua/>

14. Коваленко В.В. Фінансова безпека у контексті стратегічного управління фінансовою стійкістю банківської системи. *Вісник Української академії банківської справи*. 2019. № 1. С. 46-51.
15. Корнієнко Ю.В. Фінансова безпека банків як об'єкт наукового дослідження. *Фінанси, облік і аудит: зб. наук. праць*. Київ: КНЕУ, 2021. № 17. С. 108-114.
16. Коваленко В.В., Гаркуша Ю.М. *Теоретичні та методологічні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи*. Вісник НБУ, 2021 № 9. С. 35–40
17. Горячева К.С. *Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки* / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65-67.
18. Гладченко Т.М. *Економічна безпека підприємницької діяльності*. У кн.: Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – Вип. 26. – К.: ВПЦ “Київський університет”, Інститут міжнародних відносин, 2001. – С. 295-299.
19. *Аналіз фінансової стійкості «Ощадбанк»* Лаврук Н.А., к.е.н. Семенюк О.А. магістр Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича.
20. Тамбовцев У. Об'єкт економічної безпеки України // Питання економіки. – 1994. - № 12.19.
21. Ареф'єва О.В. *Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки* / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98 – 103.
- 22.20. Горячева К.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства . *Актуальні проблеми економіки*. – 2003. – № 9.
23. Волкова В. В., Верницький Б. В. *Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку*. Фінанси, облік, банки. Вінниця, 2018. № 1 (23). С. 48–56.
24. Довгань Ж. М. *Менеджмент у банку : підручник*. Тернопіль :

Економічна думка, 2017. 512 с.

25. Барилюк М.-М. Р. *Організаційно-економічний механізм забезпечення фінансової безпеки комерційного банку* : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2018. 264 с.

26. Музичка О. М., Журибіда Н. Р., Галько Є. О. *Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки банків*. Бізнес Інформ. Харків, 2019. № 3. С. 322–327.

27. Guidelines Corporate governance principles for banks : *Guidelines*. Basel : Bank for International Settlements, 2015. 40 p.

28. Гірман Ю. В. *Ситуативне застосування елементів фінансового моніторингу в рамках забезпечення фінансової безпеки банку*. Агросвіт. Київ, 2018. № 2. С. 71–76.

29. *Про банки і банківську діяльність* : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 01.10.2022. URL: <https://cutt.ly/DNpmrfr> (дата звернення: 10.11.2023).

30. Хитрін О. І. *Фінансова безпека комерційних банків*. Фінанси України. 2004. № 11. С. 118–124.

31. Шевчук Ю. В., Білорус А. І. *Особливості управління фінансовою безпекою банківського сектору України*. Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. 2019. Т. 24, Вип. 4. С. 170–174. 64.

32. Шиян Д. В. *Організаційно-методичні аспекти формування механізму фінансової безпеки банківської системи*. Фінансовий простір. 2014. № 2. С. 152–163. 65.

33. Щербатих Д. В., Шпильовий Б. В. *Підходи та загрози до формування фінансовоекономічної безпеки банківських установ*. Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки. 2016. № 1. С. 141–148. 66.

34. Aizenman J., Jinjara Y., Park D. Financial Development and Output Growth: A Comparative Sectoral Analysis. NBER Working paper. 2015. № 20917, P. 1–37. 67.

35. Basel Committee on Banking Supervision. A sound capital planning process: fundamental elements, January 2014 / website of Bank for International Settlements URL : <http://www.bis.org/publ/bcbs277.htm>. (дата звернення: 09.12.2023).

36. Klomp J., Haan J. Bank regulation, the quality of institutions and banking risk in emerging and developing countries: An empirical analysis. *Emerging Markets and Trade*. 2014. Vol. 50. № 6. P. 19–40.

37. Miklos Dietz, Philipp Härle, Somesh Khanna A digital crack in bankings business-model April 2016. URL : <http://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/a-digitalcrack-inbankings-business-model> (дата звернення: 18.11.2019). 70.

38. Peter S. Rose (Author), Sylvia C. Hudgins (Author) *Bank Management & Financial Services*. McGrawHill Higher Education: 8 edition (1 Jun. 2009). 761 pages.

39. Трудова М. Є. Особливості фінансово-економічної безпеки банків. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2015. Т. 20, Вип. 4. С. 238–242. 61.

40. Фадєєв Д. А. Фінансова безпека банківської діяльності в Україні. URL: <https://www.rusnauka.com> (дата звернення: 18.10.2023).

41. Побережний С. М., Пластун О. Л., Болгар Т. М. Фінансова безпека банківської діяльності. Суми : УАБС НБУ, 2010. 112 с.

42. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 09.10.2019).

43. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01> (дата звернення: 25.10.2019).

44. Прокопенко Н. С., Виклюк М. І. Складові безпеки банківської діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.1. С. 302–308.

45. Родченко С. С. Дефініції фінансово-економічної безпеки банку.

Економічний аналіз. 2018. Т. 28(4). С. 155–166.

46. Савчук А. В. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. Фінанси і кредит. 2014. С. 306–307.

47. Сайт Публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України». URL: <https://www.oschadbank.ua/ua> (дата звернення: 14.10.2019).

48. Самура Ю., Кульчицька Н. Формування системи безпеки в банківських установах. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 15. URL: global-national.in.ua/issue-17-2017. (дата звернення: 16.09.2019).

49. Ситник Н. С., Васьків І. М. Фінансова безпека банків як один зі складників фінансової безпеки держави. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2018. Т. 29(68), № 6. С. 129–132.

50. Ситник Н. С., Башко Л. М. Фінансова безпека банків як передумова стабільного розвитку банківської діяльності України. Бізнес-навігатор. 2018. Вип. 6. С. 198–202. 55. Сметанкіна А. О., Тарасенко І. О. Удосконалення системи управління фінансовою безпекою банку в умовах ризику. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 1. С. 93–97.

51. Сніщенко Р. Г. Механізм формування системи фінансової безпеки банку. Економіка і регіон. 2012. № 6. С. 136–140. 57. Стратегія розвитку Ощадбанку на 2018–2022 роки URL: <https://www.oschadbank.ua/bitrix/templates/ipoteka/image/Oschadbank%20Strategy%202018-2022.pdf> (дата звернення: 18.10.2023).

52. Тарасенко І. О., Чернишов М. О. Теорія та практика управління фінансовою безпекою банку. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 10. С. 8–13.

53. Ткаченко А. М., Маменко К. І. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: збірник наукових праць. 2009. С. 333–346.

54. Копилюк О. І. Механізм управління фінансовою безпекою банків України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 3. С. 62–65.
55. Кулиняк І. Я., Прокопишин-Рашкевич Л. М., Бородавко А. П. Оцінювання рівня фінансової безпеки комерційних банків України. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка. 2019. № 12. С. 113–118.
56. Левицький В. Формування механізму управління фінансовою безпекою банківської установи. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Гроші, фінанси та кредит. 2016. С. 90–95.
57. Лісняк А. Є. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансової безпеки банку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2017. Вип. 2. С. 118–122.
58. Лісняк А. Є. Формування стратегії забезпечення фінансової безпеки банку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 22(2). С. 71–77.
59. Марич М. Г., Купчанко М. Я. Фінансова діагностика в комплексі фінансової безпеки комерційних банків України. Науковий вісник. Економічні науки. 2013. Вип. 1. С. 186–195.
60. Марків Г. Банківський стратегічний менеджмент: особливості та напрями розвитку. Вісник Львівського національного аграрного університету. 2014. № 21 (1). С. 41–45.
61. Мельник С. С. Фінансова безпека комерційного банку. Інтелект XXI. 2017. № 2. С. 253–259.
62. Момот Т. В., Овчелупова О. М., Соловйова К. С. Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки банківських установ в умовах кризи. Комунальне господарство міст. Сер. : Економічні науки. 2015. Вип. 125. С. 32–36.

63. Музичка О.М., Журибіда Н.Р., Галько Є.О. Методичні підходи до оцінювання рівня фінансової безпеки банків. Бізнес Інформ. 2019. № 3. С. 322–327.
64. Новікова Т. В., Ворон Д. В. Організація управління фінансово-економічною безпекою в банку. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2016. № 12(2). С. 111–114.
65. Павленко В. В. Визначення особливостей забезпечення економічної безпеки банків в умовах фінансової нестабільності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2016. Вип. 16(2). С. 130–132.
66. Пантелєєв В. П., Чмихалов А. В. Фінансова безпека банку. Молодий вчений. 2018. № 1(2). С. 949–951.
67. Пацера М. Система управління інформаційною безпекою як важлива складова загальної системи управління банком. Вісник НБУ. 2015. №6. С. 48–50.
68. Підвисоцька Л. Я., Хитрін О. І. Оцінка рівня системи внутрішнього контролю в управлінні фінансовою безпекою банку. Бізнес Інформ. 2017. № 6. С. 207–214
69. Гірман Ю. В. Ситуативне застосування елементів фінансового моніторингу в рамках забезпечення фінансової безпеки банку. Агросвіт. 2018. № 2. С. 71–76.
70. Голобородько Ю.О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ. Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.12. 2012. С. 194–198.
71. Гребенюк Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнання загроз та усунення ризиків. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія: «Економічна». 2016. № 91. С. 53–64.
72. Д'яконова І. І., Шиян Д. В. Теоретичні аспекти формування

механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2013. № 1. С. 156–163.

73. Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку. Фінансовий простір. № 2 (6). 2012. С. 11–15

74. Добрик Л. О., Запорожець Г. В. Фінансова безпека банку як складова його стійкості. Ефективна економіка. 2014. № 6. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3116> (дата звернення: 01.10.2019)

75. Євченко Н. Г., Криклій О. А. Вплив ризиків на фінансову безпеку банку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Суми: УАБС НБУ, 2009. С. 45–52.

76. Єгоричева С. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 348 с.

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН
СТАНOM НА 30 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Приміт- ки	30 вересня 2023 року	31 грудня 2022 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	62 486 948	28 357 170
Кредити, надані клієнтам	12	83 035 062	83 215 595
Інвестиції	13	153 453 965	143 380 717
Інвестиції в дочірні та асоційовані підприємства	14	24 800	24 800
Інвестиційна нерухомість		626 789	626 789
Основні засоби		8 256 340	6 521 241
Нематеріальні активи		2 438 422	2 106 465
Передплата з податку на прибуток		182 394	470 943
Інші фінансові активи	15	1 058 775	1 249 832
Інші нефінансові активи	15	3 134 634	3 235 637
Всього активів		314 698 129	269 189 189
Зобов'язання і власний капітал			
Зобов'язання			
Кошти банків	16	236 568	543 326
Рахунки клієнтів	17	268 886 370	233 940 324
Інші запозичені кошти	18	6 410 226	8 717 687
Забезпечення	19	857 484	1 179 977
Інші фінансові зобов'язання	19	490 263	543 850
Інші нефінансові зобов'язання	19	1 259 852	1 284 893
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	117 116	98 413
Субординований борг	20	233 943	716 442
Всього зобов'язань		278 491 822	247 024 912
Власний капітал			
Акціонерний капітал	21	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 473 046	1 473 482
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		30 080	60 894
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		772 926	684 601
Непокритий збиток		(15 794 725)	(29 779 680)
Всього власного капіталу		36 206 307	22 164 277
Всього зобов'язань і власного капіталу		314 698 129	269 189 189

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління

07 листопада 2023 року

М.С. Демкович
В.о. головного бухгалтера

07 листопада 2023 року

ДОДАТОК Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ
ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)

	Примі- ки	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2023 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2023 року	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2022 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2022 року
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5	7 811 688	20 918 778	4 860 187	13 174 999
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	5	953 112	2 841 232	899 581	2 630 345
Процентні витрати	5	(3 813 159)	(9 960 017)	(1 780 212)	(5 365 377)
Чистий процентний дохід		4 951 641	13 799 993	3 979 556	10 439 967
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	27	164 645	1 399 589	(4 197 262)	(9 613 646)
Чистий процентний дохід/ (витрати) після (формування)/ розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти		5 116 286	15 199 582	(217 706)	826 321
Комісійні доходи	6	3 092 444	8 728 870	2 453 075	6 456 078
Комісійні витрати	6	(1 339 120)	(3 658 652)	(704 869)	(2 394 800)
Операції з іноземною валютою, нетто		197 547	533 880	377 217	1 014 321
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти		(23 016)	81 157	(2 867 103)	(3 785 970)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	7	4 215 981	4 012 346	11 515 905	11 527 929
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	27	(16 595)	183 148	(29 132)	(282 748)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення інших нефінансових активів		10 611	(12 910)	(31 034)	(28 347)
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(10 518)	(43 366)	-	(28 339)
Чистий прибуток від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		-	-	330	903
Чистий прибуток/(збиток) від модифікації фінансових активів		(5 370)	(222 189)	(463 622)	(597 773)
Інші доходи		53 258	294 966	76 060	220 204
Чистий непроцентний дохід		6 175 222	9 897 250	10 326 827	12 101 458
Операційні доходи/(витрати)		11 291 508	25 096 832	10 109 121	12 927 779
Витрати на виплати працівникам	8	(1 719 970)	(5 218 709)	(1 817 514)	(6 184 544)
Амортизаційні витрати	8	(505 495)	(1 437 177)	(461 789)	(1 391 918)
Інші адміністративні та операційні витрати	8	(1 409 862)	(3 952 135)	(1 053 144)	(2 992 012)
Прибуток/(збиток) від операційної діяльності		7 656 181	14 488 811	6 776 674	2 359 305
Прибуток/(збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		1 215	6 757	339	4 372
Прибуток/(збиток) до оподаткування		7 657 396	14 495 568	6 777 013	2 363 677
(Витрати)/ відшкодування з податку на прибуток		(319 185)	(319 108)	250	553
Чистий прибуток/(збиток) за період		7 338 211	14 176 460	6 777 263	2 364 230

Продовження Додатка Б

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ

ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ
(ПРОДОВЖЕННЯ)
(у тисячах гривень)

Примітки	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2023 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2023 року	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2022 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2022 року
Чистий прибуток/(збиток) за період	7 338 211	14 176 460	6 777 263	2 364 230
Інші сукупні доходи/(витрати) <i>Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків</i> Збитки від знецінення основних засобів, за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	-	-	(1)	(97 469)
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	(5 132)	88 325	61 786	23 334
<i>Статті, які в подальшому будуть рекламифіковані у склад прибутків та збитків</i> Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	10 823	(30 814)	(111 270)	(174 952)
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, перекласифікована в прибутки і збитки	-	-	431	1 188
Інші сукупні доходи/(витрати)	5 691	57 511	(49 054)	(247 899)
Всього сукупних доходів/ (витрат) за період	7 343 902	14 233 971	6 728 209	2 116 331

Від імені Правління:

С.В. Наумов
Голова Правління
07 листопада 2023 року

М.С. Демкович
В.о. головного бухгалтера
07 листопада 2023 року

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Сібілева Юлія Вячеславівна, студентка 2 курсу магістратури, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 Менеджмент, освітньої програми Управління фінансово-економічною безпекою, адреса електронної пошти sibileva200@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської установи АТ «ОЩАДБАНК» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____	Підпис_____	ПІБ (студент)_____
Дата_____	Підпис_____	ПІБ (науковий керівник)_____